

BETÆNKNING

OM

UDDANNELSE AF FÆNGSELSPERSONALE

AFGIVET AF
DET AF JUSTITSMINISTERIET DEN 30. SEPTEMBER 1966
NEDSATTE STRUKTURUDVALG

BETÆNKNING NR. 511

1968

INDHOLDSFORTEGNELSE

	<u>Side</u>
<u>Kapitel I.</u> Udvalget og dets virksomhed	5 - 7
<u>Kapitel II.</u> Indledning	8 - 11
<u>Kapitel III.</u> Grunduddannelse af basispersonalet	12-35
A. Beskrivelse af opsyns- og værkpersonalets arbejdsopgaver og fornødne færdigheder	12-14
B. Udvælgelse og antagelse af aspiranter til fængselsbetjent- og værkraesterstillinger	15-18
1. Nuværende praksis (antagelsesbetingelser - fremgangsmåde ved udvælgelse)	15 - 16
2. Udvalgets overvejelser	16 - 18
C. Beskrivelse af basispersonalets nuværende grunduddannelse	18 - 22
1. Den praktiske oplæring	18 - 21
2. Uddannelse på Fængselsvæsenets Centralskole	21 - 22
D. Kort oversigt over udvalgets forslag til en samlet uddannelsesplan for basispersonalet ...	22-23
E. Udvalgets bemærkninger om forslaget til den indledende aspirantoplæring	23 - 27
1. Udvalgets overvejelser om anvendelse af særlige "uddannelsesanstalter"	23-25
2. Oplæringsperiodens længde	25-26
3. Forslag om frigørelse af særlige funktio- nærer til varetagelse af uddannelsesopga- verne	26
4. Forslag om udvidelse af instruktionskur- serne	26 - 27
F. Udvalgets bemærkninger om den teoretiske grund- uddannelse og forslag til ændring af denne ...	27-35
1. Gennemgang af de enkelte undervisningsfag.	27 - 32
2. Opretholdelse af eksamen	32
3. Deling af grundkurset i to undervisnings- perioder	33
4. Grundkursernes tidsmæssige placering i grunduddannelsen	34-35

	<u>Side</u>	
<u>Kapitel IV.</u>	Efteruddannelse af basispersonalet (supplerende kursus)	36 - 39
	A. Den nuværende efteruddannelse	36 - 37
	B. Udvalgets forslag til ændring af efteruddannelsen	37 - 39
<u>Kapitel V.</u>	Lederkursus	40 - 42
<u>Kapitel VI.</u>	Uddannelse af andre personalegrupper	43 - 48
	A. Arbejdsopgaver og nuværende uddannelse	43 - 44
	1. Administrationspersonale	43 - 44
	2. De øvrige grupper	44
	B. Tilrettelæggelse af en fængselsmæssig uddannelse for personalet udenfor basisgruppen	45 - 48
	1. Grunduddannelse	45 - 47
	2. Senere uddannelse	47 - 48
<u>Kapitel VII.</u>	Specialkurser	49 - 51
<u>Kapitel VIII.</u>	Uddannelsens organisation	52 - 59
	A. Indledning	52 - 53
	B. Personal	53 - 54
	C. Lokalteter	54 - 57
	1. Kollegieskole	55
	2. Lokalebehov	55
	3. Skolens placering	56 - 57
	D. Udgifter	57 - 59
<u>Kapitel IX.</u>	Bemærkninger om forslagetets gennemførelse	60 - 61
<u>Kapitel X.</u>	Forholdet til andre sociale uddannelser. Afsluttende bemærkninger	62 - 64
<u>Kapitel XI.</u>	Sammenfatning	65 - 67
<u>Bilag;</u>		
	1 - Oversigter vedrørende faangselsbetjentaspiranter	68 - 70
	2 - Skønsmæssig beregning over elevantallet på grundkurserne	71
	3 - Kort oversigt over politiets uddannelsesordning	72 - 74
	4 - Kort omtale af uddannelsesordningerne i Finland, Norge og Sverige	75 - 81

Kapitel I.

Udvalget og dets virksomhed.

Ved justitsministeriets skrivelse af 30. september 1966 blev strukturudvalget nedsat med den opgave at frenkomme med sådanne forslag til ændringer i fængselspersonalets tjenstlige og personalemæssige forhold, herunder personalets uddannelse, som udvalget måtte finde hensigtsmæssige under hensyn til den stedfundne og den forventede fremtidige udvikling indenfor fængselsvæsenet.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:

Konstitueret direktør for fængselsvæsenet, P. M. Christensen, formand.

Fængselsinspektør A. Worm, Københavns fængsler.

(Udpeget af "Foreningen af fængselsinspektører m.fl." i samråd med "Foreningen af tjenestemandsansatte præster under fængselsvæsenet").

Stedfortræder: Fængselsinspektør J. Heilbo, statsfængslet på Kragsskovhede.

Forsorgsleder H. Balle, statsfængslet i Nyborg.

(Udpeget af "Dansk fængselsforening").

Stedfortræder: Fængselsoverassistent P. Kjeldsen, statsfængslet i Vridsløselille, nu forvaringsanstalten og særfængslet i Herstedvester.

Forbundsformand, vagtmester S. Laustsen, statsfængslet i Vridsløselille.

(Udpeget af "Dansk fængselsforbund").

Stedfortræder: Fængselsoverbetjent Jens Kristensen, forvaringsanstalten og særfængslet i Horsens.

Fængselsinspektør A. K. Bentzen, direktoratet for fængselsvæsenet.

Chef for fængselsvæsenets arbejdsdrift, nu fængselsinspektør C. A. Aude, statsfængslet i Nyborg.

Kontorchef F. Hellborn, direktoratet for fængselsvæsenet.

Som sekretær for udvalget blev beskikket fuldmægtig J. Waagensen, direktoratet for fængselsvæsenet.

Efter at den P. M. Christensen meddelte konstitution som direktør for fængselsvæsenet var blevet tilbagekaldt, blev den pågældende ved justitsministeriets skrivelse af 31. august 1967 fritaget for hvervet som formand for udvalget. I stedet beskikkedes direktør for fængselsvæsenet, L. Nordskov Nielsen som formand for udvalget.

Ved justitsministeriets skrivelse af 3. november 1967 blev kontorchef J. Tornøe, direktoratet for fængselsvæsenet, beskikket som medlem af udvalget. Samtidig blev kontorchef F. Hellborn beskikket som næstformand for udvalget.

På et møde den 16. februar 1967 blev det besluttet at nedsætte et underudvalg med den opgave at fremkomme med et forslag til en samlet uddannelsesplan for hele fængselsvæsenets personale.

Underudvalget fik følgende **sammensætning**:

Driftschef, nu fængselsinspektør ved statsfængslet i Nyborg, **C.A.Aude**, formand.

Fængselsinspektør J. Heilbo, statsfængslet på Kragsskovhede.

(Udpeget af "**Foreningen** af fængselsinspektører m.fl.").

Forsorgsleder H. Balle, statsfængslet i Nyborg.

(Udpeget af "Dansk fængselsforening").

Stedfortræder: Fængselsoverassistent P. Kjeldsen, statsfængslet i Vridsløselille, nu forvaringsanstalten og særfængslet i **Herstedvester**.

Forbundsformand, vagtmester S. Laustsen, statsfængslet i Vridsløselille.

(Udpeget af "Dansk fængselsforbund").

Værkmester E. F. Larsen, statens arbejds hus ved Sdr. Omme.

(Udpeget af "Dansk fængselsforbund" som repræsentant for værkemestrene).

Kontorchef F. Hellborn, direktoratet for fængselsvæsenet.

Sekretær for underudvalget blev sekretær i direktoratet for fængselsvæsenet **J. Bruun Andersen**.

Underudvalget har afholdt 15 møder. I de fleste af disse møder har formanden for "Foreningen af fængselsinspektører m.fl.", fængselsinspektør A. Worm, Københavns fængsler, og forstanderen for Fængselsvæsenets Centralskole, kontorchef J. Tornøe, deltaget. Underudvalget har afholdt to møder med lærere ved Fængselsvæsenets Centralskole.

Underudvalget har endvidere aflagt besøg på statsfængslet i Vridsløselille, forvaringsanstalten og særfængslet i Herstedvester, ungdomsfængslet på Møgelkær, statsfængslet ved Nr. Snede og statens arbejds hus ved Sdr. Omme, på hvilke anstalter hovedlinierne i uddannelsesplanen for opsyns- og værkpersonalet blev drøftet med repræsentanter for de pågældende anstalters personale. Nogle af underudvalgets medlemmer har aflagt besøg på Statens Politiskole og Jægerspris Børneforsorgsseminarium. Endelig har underudvalgets formand og sekretær aflagt besøg på Statens Åndssvageforsorgs Personalehøjskole.

Underudvalget har gjort sig bekendt med uddannelsesordningerne indenfor andre forsorgsgrene, med politiets uddannelsesordning og uddannelsesordningerne indenfor det finske, norske og svenske fængselsvæsen. I bilag 3-4 findes en kort omtale af politiets og de nævnte nordiske landes uddannelsesordninger.

Underudvalget afgav i marts måned 1968 betænkning, der derefter blev gjort til genstand for drøftelse i strukturudvalget.

Under denne gennemgang blev der foretaget visse mindre ændringer, men for så vidt angår realiteten i underudvalgets forslag blev disse på alle nævneværdige områder tiltrådt enstemmigt af strukturudvalget.

København i juni 1968.

C. A. Aude	H. Balle	A. K. Bentzen	J. Heilbo
F. Hellborn	P. Kjeldsen	Jens Kristensen	S. Laustsen
L. Nordskov Nielsen formand		A. Worm	

J. Bruun Andersen

j. Waagensen
sekretærer

Kapitel II.

Indledning,

En organiseret uddannelse af fængselstjenestemænd her i landet blev indledt i 1912, da direktoratet bestemte, at der på statsfængslet i Vridsløselille skulle afholdes et 2 måneders teoretisk kursus for de der ansatte **reservebetjente**. Kurset, der omfattede undervisning i fagene strafferet, retspleje, fængselsleare og samfundslære, blev afsluttet med en prøve. Beståelse af denne var en betingelse for fastansættelse som betjent. Snart efter indførtes lignende ordninger for de øvrige statsfængsler, og i 1915 påbegyndtes teoretisk uddannelse af betjente på det dengang kommunale Vestre Fængsel. I 1919 blev kursernes varighed fastsat til "ikke over 3 måneders varighed med et antal af mindst 4 timer ugentlig".

I længden kunne denne ordning ikke anses som tilfredsstillende, fordi den var for kort, for lidt omfattende og noget varierende fra anstalt til anstalt. I 1930erne rejstes flere gange spørgsmålet om en central uddannelse af noget længere varighed, og i 1941 modnedes tanken så vidt, at direktoratet udstedte et foreløbigt reglement for Fængselsvæsenets Betjentskole. Undervisningens formål angives i dette meget enkelt som det at bibringe eleverne elementære kundskaber i fængselsgerningen. Skolen var beregnet for reservefængselsbetjente, værkbetjente og arrestmedhjælpere, der havde gjort tjeneste i mindst 6 måneder umiddelbart før optagelsen. Eleverne blev fritaget for anden tjeneste, så længe skolen varede« Kursernes varighed blev fastsat til mindst 6 uger med mindst 36 ugentlige timer, og undervisningen omfattede fagene fængselskundskab, tjenestelære, samfundslære, strafferet og strafferetspleje, sundhedslære, gymnastik, **visitationsøvelser** og skriftlige udfærdigelser. Kurserne skulle som de hidtidige kurser på anstalterne afsluttes med en prøve.

I 1948 blev det foreløbige reglement afløst af et endeligt reglement. Hovedformålet var ifølge dette reglement at bibringe eleverne elementære kundskaber i fængselsgerning og at tilvejebringe en bedømmelse af deres evner og egnethed til fængselstjeneste. Undervisningen skulle tilrettelægges således, at den ikke blot blev kundskabsmeddelende, men også gav mulighed for udvikling af elevernes karakteregenskaber og lærte dem god optræden. Kurserne for reservebetjente blev forlænget til mindst 10 uger og blev i praksis 3 måneder.

I det endelige reglement blev der optaget bestemmelser om, at der kunne afholdes andre kurser end grundkurserne for reservebetjente, nemlig kurser for det fastansatte personale ved de under fængselsvæsenet hørende anstalter og

arresthuse, der ønskede at opnå forfremmelse indenfor fængselsvæsenet, og endvidere særlige kurser for kontorpersonale, arrestforvarere, vagtmestre og eventuelt andre tjenestemænd. Ved den førstnævnte bestemmelse var der åbnet mulighed for et egentligt **forfremmelseskursus**. I praksis blev der imidlertid kun tale om almindelige supplerende kurser for fængselsoverbetjente, værk mestre m.fl. Kurserne fik 3 måneders varighed.

I 1958 udfærdigedes endelig det nugældende reglement for Fængselsvæsenets Centralskole. Navnet Fængselsvæsenets Betjentskole afløstes herved af navnet Fængselsvæsenets Centralskole, hvilket var en naturlig følge af den udvikling, der havde fundet sted, idet skolen ikke blot var beregnet til fængselsbetjente og fængselsoverbetjente, men tillige til vagtmestre, værk mestre, administrationspersonale, lærere, psykologer og forsorgsmedarbejdere. Reglementet afviger ikke væsentligt fra det tidligere reglement. Der er dog foretaget en vis omlægning og udvidelse af fagene på grundkurserne for fængselsbetjent- og værk mesteraspiranter, og bestemmelsen om kurser for det øvrige personale er gjort mere rummelig.

Det har været udvalgets opgave at foreslå en ajourføring og forbedring af den nuværende uddannelse af fængselsvæsenets personale.

Det fremgår af foranstående korte beskrivelse af den centrale uddannelse, at den er undergået en del ændringer, men at den tidsmæssige ramme for grunduddannelsen af de store grupper - opsynspersonalet og værkpersonalet - uforandret er 3 måneder. I de forløbne år er en videreuddannelse af disse grupper på ca. 2 måneder føjet til. Intervallet mellem denne supplerende uddannelse og grunduddannelsen har været fra 10 - 12 til over 20 år. Udover de nævnte kurser har der været holdt ret få og gennemgående kortvarige kurser for andre grupper som administrationspersonale, lærere, forsorgsmedarbejdere, overvagt mestre m.fl.

Uddannelsesvirksomhedens kapacitet har været begrænset. Lokalemæssigt har kun 6 lokaler været til rådighed, heraf 3 klasselokaler, et opholdslokale og 2 kontorer, alle beliggende i en værkstedsgård i Vestre Fængsel. Alle skolens medarbejdere har haft deres virksomhed i skolen på deltidsbasis. Denne af lokaleforhold og medarbejderstab begrænsede kapacitet har været udnyttet fuldt ud, men føles fra alle sider som utilstrækkelig.

Denne vurdering hviler på en række forhold, der skal omtales i det følgende.

Det første beror på en udvikling af de opgaver, til hvis løsning der skal **uddannes**. En mere udførlig fremstilling af denne udvikling og af de opgaver, der påhviler nutidens fængselsvæsen, er givet i Carl Audes bog "Fra fæng-

sel til frihed". Stærkt sammentrængt kan kriminalforsorgens opgaver siges at være at skabe motivation og forudsætninger hos de mennesker, mod hvis kriminalitet samfundet reagerer, for en livsførelse, der forebygger fremtidige konflikter med samfundets love. Virksomheden er et socialpædagogisk arbejde, der tager sigte på at styrke de pågældendes sociale brugbarhed ved at tilføre dem færdigheder, der er nyttige i deres fremtidige liv, og bibringe dem en indstilling, der muliggør deres udnyttelse af deres anlæg og færdigheder.

Til løsning af disse opgaver er der i fængselsvæsenet ansat en række medarbejdere med en forud for antagelsen erhvervet uddannelse. Til denne gruppe hører pædagoger, socialt uddannede, læger, psykologer, personer med juridisk eller anden akademisk uddannelse, handels- og håndværksuddannede. Den talmæssigt største gruppe - opsynsgruppen - modtager den for fængselsarbejdet relevante uddannelse under arbejdet i etaten ved praktisk skoling og teoretisk uddannelse, først på anstalterne og dernæst på Fængselsvæsenets Centralskole.

For alle grupper gælder det, at den i fængselsvæsenet udøvede socialpædagogiske virksomhed kræver en særlig træning. Kriminalforsorgens særlige problematik har sammenhæng med, at foranstaltninger - straf, forvaring eller tilsyn - er en reaktion mod en af samfundet fordømt eller dog uønsket handling, en reaktion, der af **den, der** rammes af den, betragtes som et **onde**. For institutionsforsorgen gælder særligt, at den er forbundet med etablering af en sikring mod, at den anbragte undtager sig tilbageholdelse, en foranstaltning, der i sig selv opleves som ubehagelig. Medens samfundets kurative og pædagogiske foranstaltninger normalt betragtes som en hjælp og et tilbud til klientelet, kan der ikke arbejdes på et lignende grundlag i kriminalforsorgen. Tilbudet om hjælp skal gøres acceptabelt på trods af den etablerede situation. Det er dette, der gør fængselsarbejdet så kompliceret og krævende.

Den centrale og mest omfattende opgave bliver derfor uddannelsen af opsynspersonalet (en traditionel betegnelse, der kun dårligt dækker virksomheden). Det er i stigende grad erkendt i den internationale og **intereuropæiske** behandling af denne personalegruppes uddannelsesproblemer, at gruppens opgaver går langt ud over de sikkerhedsmæssige og servicemæssige.*¹ Disse medarbejders holdning og adfærd vil i væsentlig grad bestemme det sociale miljø i kriminalforsorgens anstalter. Resultaterne af de øvrige personalegruppers indsats afhænger helt af, om de, der omgås de indsatte til daglig, har kunnet etablere den

•) Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1959, side 168.
F.N.s standard minimumsregler for behandling af fanger.

Europarådets publikation "The Status, Selection And Training of Basic Grade Custodial Prison Staff", 1967, side 13.

nødvendige modtagelighed hos klientelet. Men dernæst vil **opsynsgruppen** udøve en selvstændig og såre betydningsfuld påvirkning.

Der er det væsentlige lighedspunkt mellem opsynspersonalets og værkpersonalets indsats, at begge grupper i deres tjenestetid har en uafbrudt og umiddelbar personlig kontakt med klientelet. Det er bl.a. dette forhold, der gør deres indsats så betydningsfuld. Uden at undervurdere de øvrige personalegruppers indsats kan det hævdes, at klienteletets indtryk af kriminalforsorgen i særlig grad afhænger af den adfærd, som det møder fra afdelingspersonalet og fra arbejdslederne. Det er derfor den faangselsmæssige uddannelse af disse personalegrupper bliver så betydningsfuld. Det drejer sig i første række om at udvikle deres evne til at iagttage, forstå og omgås mennesker, der er i klienteletets belastende situation. Dette fører til, at uddannelsen af de nævnte basisgrupper kan foregå under eet.

Kapitel III.

Grunduddannelse af basispersonalet.

A. Beskrivelse af opsyns- og værkpersonalets arbejdsopgaver og fornødne færdigheder.

Grundlaget for en planlægning af **opsyns-** og værkpersonalets uddannelse må være en fastlæggelse af de arbejdsopgaver, der påhviler eller bør påhvile disse personalegrupper.

Der har i udvalget været enighed om, at uddannelsens mål først og fremmest må være en uddannelse af basispersonalet til de opgaver, der er deres, og ikke en uddannelse bort fra disse. Særligt ønsker udvalget at tage afstand fra en deling af dette personale i grupper, der skal påtage sig behandlingsopgaver, og grupper, der skal varetage sikkerheds- og serviceopgaver, en deling, der ville få uddannelsesmæssige konsekvenser. Det er udvalgets udgangspunkt, at der i udførelsen af enhver opgave, der har relation til klientelet, ligger et behandlingsmæssigt aspekt.

I dette program for en enhedsuddannelse af basispersonalet ligger ikke noget ønske om at fastlåse dette personales opgaver i relation til andre personalegrupper. En fleksibilitet er tværtimod ønskelig. Der ligger heller ikke heri en udelukkelse af gennem specialkurser at give personalet mulighed for at dygtiggøre sig på et særligt felt. Men der tages afstand fra en specialisering på grunduddannelsens niveau og en dermed følgende klassifikation af personalet. Der ligger heri en høj vurdering af alt arbejde, der består i personlig kontakt med klientelet.

Det er vanskeligt at give en udtømmende beskrivelse af basispersonalets sammensatte arbejdsområder.

Man skal indledningsvis **indskrænke** sig til at give en opregning af de fleste af de daglige konkrete opgaver, der påhviler **opsynspersonalet**:

- 1) Kontrol med de indsattes tilstedeværelse i anstalten - omfattende bl.a. optællinger og inspektion af bygninger, terrain og ringmure.
- 2) Arbejdsledelse og arbejdsinstruktion i beskæftigelsens mange forgreninger.
- 3) Opgaver i forbindelse med de indsattes undervisning.
- 4) Opgaver ved de indsattes fritidsbeskæftigelse. Vejledning med hensyn til fritidsaktivitet, bl.a. samvær med de indsatte i samlingsstuer. Inspiration til fornuftige samtaler. Bilæggelse af uoverensstemmelser imellem de indsatte.

- 5) Opgaver i forbindelse med de indsattes spisning. Omsorg for hygiejnisk og æstetisk servering. Orden ved fællesspisning.
- 6) Afvikling af gårdture.
- 7) Opsyn med orden og renlighed i alle lokaliteter. Opsyn med de indsattes personlige hygiejne, påklædning, badning og tøjskiftning.
- 8) Vejledning om regler og om disses begrundelse. Tilrettevisning af indsatte. Indgivelse af rapporter om forseelser. Visitation.
- 9) Rådgivning af **indsatte**. Formidling af meddelelser til indsatte. Henvisning til "specialister" (inspektion, læge, forsorg, psykolog),
- 10) Transport af indsatte - til domstole, politi, andre fængsler, hospitaler. Bistand til fremskaffelse af arbejde. Udgangsledsagelse til besøg i hjem, udstillinger og teatre.
- 11) Bevogtning under sygehusophold.
- 12) Afvikling af besøg. Vejledning af besøgende. Syns- og hørekontrol.
- 13) Rundvisning af gæster på anstalten.
- 14) Opgaver i forbindelse med undvigelse. Eftersøgning. Pågribelse.
- 15) Opgaver i forbindelse med indsattes tilskadekomst.
- 16) Opgaver i katastrofesituationer. Alarmering, ildslukning, nødbelysning.

Denne opregning af konkrete, praktiske funktioner giver ikke billedet af opsynspersonalets arbejdsopgave, men kun en beskrivelse af, hvad der kan betegnes som opgavens praktiske underlag. Personalets hovedopgave er gennemførelsen af en påvirkningsproces over for de indsatte med henblik på at ændre disses holdning til samfundets normer og øge deres evne og vilje til at indrette sig efter dem.

Denne påvirkningsproces må gennemføres under hensyn til de faglige forudsætninger, personalet har - og således uden anvendelse af teknikker, der forudsætter særlig psykologisk eller psykiatrisk sagkundskab. Kravene til personalet er således krav om både en positiv indsats og en erkendelse af de grænser herfor, som de faglige forudsætningers begrænsning sætter. Dette er ikke stedet til nærmere at uddybe, hvorledes påvirkningsarbejdet bør udføres; denne uddybning skal imidlertid være en væsentlig del af uddannelsen. Her skal blot understreges, at påvirkning i det væsentlige må ske ad indirekte vej, det vil sige gennem den måde, hvorpå opsynspersonalet optræder over for de indsatte i forbindelse med løsningen af de tidligere omtalte praktiske opgaver.

Til løsning af de omtalte praktiske og socialpædagogiske opgaver er det ønskeligt, at den pågældende gennem uddannelse og praktisk tjeneste bl.a. tilegner sig følgende færdigheder:

- 1) Han må være i stand til at iagttage. Dette gælder navnlig de indsattes adfærd, deres psykiske tilstand og udvikling, sygdomstegn hos dem m.m.

- 2) Han må kunne meddele sine iagttagelser til andre personalegrupper. Information fra basispersonalet er en forudsætning for, at der kan skabes helhed i behandlingen. Han må være i stand til at meddele andre personalegruppers afgørelser, synspunkter og vurderinger til de indsatte. Han må således beherske skriftlig og mundtlig fremstilling.
- 3) Han må være i stand til at planlægge og lede et arbejde, således at der opnås bedst muligt samarbejde fra de indsattes side. Kendskab til pædagogik og psykologi er af betydning for denne færdighed.
- 4) Han må være i stand til at samarbejde med alle personalegrupper i fængslet. Færdigheden forudsætter kendskab til tankerne bag **fængselsvirksomheden**, fangebehandlingens mål og midler, til fængselsvæsenets og det enkelte fængsels organisation og virke, herunder til baggrunden for og indholdet i andre personalegruppers arbejde.
- 5) Han må mere i almindelighed kunne omgås de indsatte, kunne vise smidighed, have en tolerant indstilling over for de indsatte, kunne tale med dem og rådgive dem om personlige og praktiske problemer. Han må derfor være i besiddelse af en bred almen viden om samfundsforhold, have en vis orientering om kulturelle spørgsmål og have en vis indsigt i psykiatri, psykologi, sociologi og kriminologi. Han må vide, hvordan han bør optræde over for de indsatte i givne situationer, og hvor langt han kan gå i sine forsøg på at påvirke de indsatte.
- 6) Han må have grundlæggende færdigheder i sikkerhedstjeneste - herunder visitation og kendskab til brugen af sikringsmidler over for de indsatte og fængslets tekniske hjælpemidler fra låse, samtale- og alarmeringsanlæg til radiotelefonianlæg og TV-overvågningsanlæg. Han må være fysisk i form og kunne gennemføre selvforsvar og anden magtanvendelse på reglementeret, effektiv og human måde.

Foranstående beskrivelse omhandler de arbejdsopgaver, som i øjeblikket varetages af basispersonalet, og de grundlæggende færdigheder, som er nødvendige for disse opgavers udførelse.

Basispersonalet anvendes endvidere, eller kan tænkes anvendt indenfor følgende særlige områder:

- 1) Registrering og indrullering af indsatte.
- 2) Visse former for forsorgsvirksomhed.
- 3) Tilsynsarbejde.
- 4) Medvirken ved behandling af disciplinærsager.
- 5) Brevcensur.
- 6) Undervisning og fritidsbeskæftigelse.
- 7) Ledelse af gruppesamtaler.

Udførelse af disse opgaver vil kræve særlig uddannelse eller instruktion indenfor hvert enkelt felt. En sådan bør næppe gives som led i en grunduddannelse, men mest hensigtsmæssigt på specialkursus.

B. Udvælgelse og antagelse af aspiranter til fængselsbetjent- og værkemesterstillinger.

Der er ikke af fængselsvæsenet givet særlige bestemmelser om antagelse af aspiranter til fængselsbetjent- og værkemesterstillinger,

1) Nuværende praksis:

Antagelsesbetingelser.

Fængselsbetjentaspiranter:

Aspiranterne skal normalt være i alderen 21 - 27 år. Der stilles krav om godt helbred og god vandel. Der stilles ikke krav om foruddannelse.

Værkmasteraspiranter:

Aspiranterne skal normalt være i alderen ~~23~~ - ~~30~~ år. Der stilles krav om godt helbred og god vandel. Der stilles krav om faglig uddannelse, og der lægges vægt på en alsidig praktisk **beskæftigelse, dokumenteret** ved gode anbefalinger fra tidligere arbejdspladser.

Fremgangsmåden ved udvælgelse af aspiranter er følgende;

Fængselsbetjentaspiranter:

Ansøgere indsender et ansøgningsskema til direktoratet for fængselsvæsenet. Ansøgere, der skønnes at være emner til nærmere overvejelse, gennemgår først prøver på en af fængselsvæsenets anstalter. Prøverne omfatter en **omtankeprøve**, en **kundskabsprøve** og en staveprøve. Ansøgerne har tillige en samtale med vedkommende anstaltsleder og andre overordnede funktionærer. Af vedkommende anstalt gives til direktoratet for fængselsvæsenet en talmæssig bedømmelse af hver af de tre prøver samt en sammenfattende skriftlig bedømmelse af ansøgeren. Ansøgere, der herefter skønnes egnede, indkaldes til fremstilling for "Bedømmelsesudvalget vedrørende antagelse af fængselsbetjentaspiranter", der består af tre medlemmer, en repræsentant for den forhandlingsberettigede personaleorganisation, Dansk Fængselsforbund, en repræsentant for anstaltslederne samt en repræsentant for direktoratet for fængselsvæsenet (personalekontorchefen). Fremstillingen omfatter 4-5 ansøgere ad gangen. Efter en kort samlet instruktion til ansøgerne finder der en gruppediskussion sted mellem disse og udvalget, hvorefter hver ansøger fremstilles enkeltvis til en afsluttende samtale.

De, der antages, anvises tjenestested efter anstaltens øjeblikkelige behov og en vurdering af deres egnethed til tjeneste ved en bestemt anstalt.

Antagelserne sker ikke til bestemte tidspunkter. Såvel ved afgørelsen af spørgsmålet om tjenestested som spørgsmålet om tiltrædelsestidspunkt tages der et vist hensyn til de antagnes ønsker og muligheder.

Værkmesteraspiranter:

Ansøgere indsender et ansøgningskema til direktoratet for fængselsvæsenet. Skønnes de at være egnede til antagelse, indkaldes de til en samtale på den anstalt, ved hvilken de skal gøre tjeneste. Af vedkommende anstalt afgives en skriftlig indstilling til direktoratet for fængselsvæsenet, på grundlag af hvilken antagelse sker. Ansøgerne gennemgår ikke prøver og fremstilles ikke for "Bedømmelsesudvalget", men har i et vist omfang navnlig tidligere været indkaldt til samtale i direktoratet.

Værkmesteraspiranter antages til de anstalter og de tidspunkter, hvor der er ledighed ved de pågældende fag.

2) Udvalgets overvejelser:

Antagelsesbetingelser.

Udvalget har overvejet, om antagelsesbetingelserne for fængselsbetjent- og værkmasteraspiranter burde ændres således, at der stilles bestemte krav om foruddannelse - om ~~forlænget~~ skolegang, gennemgang af 8., 9. og i løbet af nogle år eventuelt 10. skoleår, alternativt efterskole- eller højskoleophold af en vis varighed - for fængselsbetjentaspiranter eventuelt tillige krav om en vis erhvervsuddannelse.

Udvalget har foretaget en undersøgelse af, hvilken foruddannelse de fængselsbetjentaspiranter har, der er antaget i årene 1961 - 1966. Undersøgelsen viste, at ca. 60% havde gennemgået folkeskolens 7. klasse, at ca. 26% havde gennemgået folkeskolens 8. klasse, mens ca. 14% havde mellemskole- eller realeksamen. Af samtlige antagne havde ca. 20% været på efterskole eller højskole (jfr. bilag 1). Ca. 50% havde gennemgået en egentlig faglig uddannelse.

Hvis der blev stillet bestemte krav som de nævnte om forlænget skolegang eller om efterskole- eller højskoleophold, således at aspiranten måtte formodes at være i besiddelse af bedre almene forkundskaber, end tilfældet er med den nuværende praksis, ville undervisningen på grundkurserne kunne koncentreres om fængselsfaglige fag og undervisningsperioden dermed afkortes. Dette ville indeholde indlysende fordele.

Udvalget finder det i høj grad ønskeligt, at de, der antages, opfylder de ovenfor skitserede krav, men mener ikke, at der bør stilles ufravigelige krav

herom, idet man herved kunne udelukke velkvalificerede ansøgere, der f.eks. på grund af hjemmets økonomi kun har fået en nødtørftig **uddannelse**. Man kunne herved risikere, at tilgangen til faget blev utilstrækkelig, idet **fængsels** væsenets behov for aspiranter vil stige stærkt i løbet af en kort årrække, samtidig med, at de årgange, hvoraf de unge skal tages, vil være betydeligt mindre. I de kommende år vil i øvrigt en meget betydelig del af de unge have gennemgået **8., 9.** og 10. skoleår.

Fremgangsmåden ved udvælgelsen.

Fængselsbetjentaspiranter:

Udvalget har overvejet, om der burde foretages ændringer i fremgangsmåden ved antagelse af aspiranter til fængselsbetjentstillinger, herunder navnlig, om

*)

der bør medvirke psykologer ved udtagelsen, og om de prøver, ansøgerne til fængselsbetjentstillinger **gennemgår, bør** ændres eller suppleres.

Der har tidligere gennem en lang årrække været knyttet en psykoteknisk prøve til antagelsen af fængselsbetjentaspiranter. **Fængselsvæsenet** blev imidlertid nødsaget til at opgive denne prøve i 1962, efter at Københavns kommunes daværende psykotekniske institut, i samarbejde med hvilket prøven hidtil var foretaget, var blevet overtaget af staten (arbejdsdirektoratet). I forbindelse med opgivelsen af den psykotekniske prøve blev der foretaget en vis omlægning af "**Bedømmelsesudvalget**"s virksomhed, idet bl.a. antallet af fremstillede ansøgere blev nedsat fra 8 til 4-5, navnlig med henblik på, at udvalget kunne få tid til en vurdering af de enkelte ansøgere. Der blev samtidig i samråd med arbejdsdirektoratets erhvervsvejlednings psykologiske konsulent foretaget en revision af de anvendte skriftlige prøver. Det blev overvejet at etablere nogle mere karaktereologisk prægede prøver, men dette blev opgivet, idet gennemførelse heraf skønnedes at blive både for bekostelig og for tid- og personalekrævende.

Udvalget har overvejet, om der påny til udvælgelsen af aspiranter bør knyttes psykologisk bistand navnlig til konstatering af, om ansøgerne personlighedsmæssigt kan antages at slå til i den krævende gerning. Der er ingen tvivl om, at de, der nu har ansvaret for bedømmelsen, dels i kraft af deres langvarige tjeneste i fængselsvæsenet, dels ved deres virksomhed i "**Bedømmelsesudvalget**", opnår en meget stor sikkerhed i vurderingen af aspiranternes egnethed til fæng-

*) Europarådet har i publikationen "The Status, Selection And Training of Basic Grade Custodial Prison Staff" fra 1967 anbefalet, at der medvirker en psykolog med kendskab til fængselsarbejdet ved udvælgelsen.

selsgerningen. Under hensyn hertil og for at undgå den komplicering af **antagelsesproceduren**, som inddragelsen af psykologer i udvælgelsesarbejdet vil indebære, er udvalget meget tilbage for at stille forslag om at inddrage psykologer i udvælgelsesarbejdet. Såfremt der knyttes en heltidsansat psykolog som lærer ved Fængselsvæsenets Centralskole, bør det dog overvejes at lade denne deltage i **antagelsesarbejdet**, dels i "**Bedømmelsesudvalget**"s samtaler med ansøgere, og dels i tilrettelæggelse og administration af de prøver, som ansøgere skal gennemgå.

Den heltidsansatte forstander, som efter udvalgets forslag skal knyttes til Fængselsvæsenets Centralskole, bør indtræde som medlem af "**Bedømmelsesudvalget**".

Udvalget mener at måtte **afstå** fra at stille forslag om ændring og supplerings af de prøver, der anvendes ved antagelsen. Det er udvalgets indtryk, at disse i det hele er fyldestgørende. Det er dog indlysende, at disse prøver løbende bør føres å jour, jfr. det ovenfor omtalte om psykologisk bistand hertil. Udvalget er betænkelig ved at lade prøveapparatet svulme op og at stille så store krav ved prøverne, at man af rekrutteringsmæssige grunde alligevel må se bort fra utilfredsstillende løsninger af de stillede opgaver.

Værkme steraspiranter:

Udvalget har endvidere drøftet fremgangsmåden ved antagelse af værkme steraspiranter. Udvalget finder det i høj grad ønskeligt, at der anvendes samme fremgangsmåde ved antagelse af denne gruppe som ved antagelse af fængselsbetjentaspiranter.

C. Beskrivelse af basispersonalets nuværende grunduddannelse.

Uddannelsen i den 2-årige aspiranttid omfatter dels en praktisk oplæring på den af fængselsvæsenets anstalter, hvortil den pågældende er antaget, og dels en teoretisk uddannelse på Fængselsvæsenets Centralskole.

1) Den praktiske oplæring:

Opsynspersonalet:

Ved direktoratet for fængselsvæsenets skrivelse af 2. juli 1960 er der givet almindelige retningslinier for, hvorledes nyantagne funktionærer skal instrueres ved modtagelsen. Det udtales, at funktionæren den første dag, han møder til tjeneste, skal have nøje forklaring om, hvilke pligter, der påhviler ham, og hvad han navnlig skal tage sig i agt for, ligesom den gældende instruks for fængselstjeneste skal gennemgås med ham.

Ved direktoratets skrivelse af 6. august 1954 er det fastsat, at der skal afholdes instruktionskurser på anstalterne for fængselsbetjentaspiranter (og eventuelt andet nyantaget personale). Under disse kurser skal der foretages en kort gennemgang af den for vedkommende anstalt gældende kgl, anordning, "Almindelig instruks for fængselstjeneste" og de vigtigste af de for anstalten gældende reglementer og inspektionsordrer. Timetallet, der i skrivelseren er fastsat til højst 20, er senere (i forbindelse med et anstaltsledermøde i 1958) ændret til højst 50 timer. I ovennævnte skrivelse af 2. juli 1960 er det endvidere udtalt, at fængselsbetjentaspiranter ikke bør tages fra **opsynsstyrken** i aspiranttiden for at forrette anden tjeneste, **f.eks.** som fungerende værk mestre, og at fængselsbetjentaspiranter ikke uden direktoratets godkendelse må sættes til anden tjeneste, før vedkommende har gjort tjeneste i opsynsstyrken i mindst 1 år. Herudover er der ikke givet nærmere bestemmelser for oplæringen af aspiranter på anstalterne.

Udvalget har indhentet udtalelser fra anstalterne om, hvorledes uddannelsen af nyantaget personale er tilrettelagt. Der er ikke store variationer i selve modtagelsesproceduren og den første tids praktiske tjeneste.

Tiltrædelsesdagen former sig almindeligvis således:

Aspiranten møder på vagtmesterkontoret, hvor enten overvagtmasteren eller den tjenstgørende vagtmester byder ham velkommen. Der gives aspiranten en kort redegørelse for anstaltens opbygning, organisation og belæg. Han får udleveret "Almindelig instruks for fængselstjeneste", anordnings- og reglements bog, eventuelt en samling af inspektionsordrer og eventuelt en særlig instruks for nyantagne aspiranter. "Almindelig instruks for fængselstjeneste" gennemgås i hovedtræk med ham, og han underskriver erklæring om iagttagelse af tavshedspligten. Derefter foretages rundvisning på anstalten, således at aspiranten hurtigst muligt orienteres lokalt. Han præsenteres for personalet, der eventuelt i forvejen - ved opslag i afdelinger og værksteder - er gjort bekendt med hans tiltrædelse. Nogle steder har den nyantagne en samtale med tjenestelisteføreren, der redegør for tjenestetidsregler, ferier, om hvorledes han skal forholde sig i tilfælde af sygdom etc. Senere på dagen udstyres aspiranten med uniform, nøgler, stav og fløjte. En af de første dage har den nyantagne en samtale med anstaltens leder.

Den første tids tjeneste:

Fængselsbetjentaspiranterne går overalt til oplæring uden at få tildelt en selvstændig post i en periode, der varierer fra 1 - j5 måneder fra anstalt til anstalt. Oplæringen er tilrettelagt således, at aspiranten gennemgår for-

skellige poster i afdelinger, i værksteder, på vagtmesterkontoret, ved telefonomstillingen og på andre arbejdspladser. På nogle anstalter lægges en plan for den enkelte aspirants tjeneste i den første tid.

Ungdomsfængslerne og statsfængslet ved Nr. Snede har som fast led i aspirantuddannelsen indlagt udstationering til andre anstalter - for ungdomsfængslernes vedkommende 1 uge på hver af de øvrige ungdomsfængsler - og for statsfængslet ved Nr. Snedes vedkommende 2 uger i henholdsvis statsfængslet i Nyborg og ungdomsfængslet på Søbysøgård. I Københavns fængsler får aspiranten lejlighed til at gøre tjeneste ved et par af de mindre fængsler i København og lejlighed til at deltage i en fangetransport.

Overvagtmasteren har normalt ansvaret for uddannelsen. I forbindelse med vagtmestre og ledende overbetjente søger han at vejlede aspiranterne. Mange steder er det imidlertid på grund af antallet af aspiranter yderst vanskeligt at følge den enkelte **aspirant**. Efter de gældende bestemmelser skal der afgives indberetning til direktoratet om aspiranternes tjeneste, når de har gjort tjeneste i et halvt år og halvandet år. Fra en anstalt er det oplyst, at der herudover udfærdiges interne bedømmelser hver **3.** måned, med hvilke aspiranterne gøres bekendt.

Værkpersonalets oplæringstjeneste forsøges overalt tilrettelagt efter samme mønster. Oplæringen er dog præget af vanskelighederne ved at undvære personalets arbejdskraft. Værkmesteraspiranten gør indledningsvis tjeneste i **opsynsstyrken** i et tidsrum, der varierer mellem **14** dage og 6 uger. Undtagelsesvis sker det, at aspiranten ikke får lejlighed til sådan tjeneste. Ungdomsfængslernes og statsfængslet ved Nr. Snedes **udstationeringsordning** omfatter også værkpersonalet.

Ansvar for værkmasteraspiranternes oplæring påhviler normalt **overvagtmasteren** for så vidt angår den tid, aspiranten gør tjeneste i **opsynsstyrken**, men i øvrigt fagets ledende værkmaster i forbindelse med fængselsforvalteren.

Der er ret store variationer i tilrettelæggelsen af instruktionskurserne fra anstalt til anstalt, hvilket har direkte sammenhæng med aspiranttilgangens **størrelse**. De større anstalter, der har en nogenlunde betydelig og jævn tilgang, afholder kursus, når der er opsamlet et vist antal aspiranter - 5-8 mand - og instruktion gives da i form af klasseundervisning, i enkelte fag suppleret med instruktion af enkeltmand. Intervallerne mellem kursernes afholdelse varierer på disse anstalter mellem 1-6 måneder.

På anstalter med mindre og ujævn aspiranttilgang gives instruktion i form af samtaler med den enkelte. Instruktionen påbegyndes ret hurtigt - nogle

steder 14 dage - efter aspirantens tiltrædelse. Det er efter sagens natur ikke muligt at give denne instruktion en så systematisk karakter som ved afholdelse af egentlige kurser.

Udover de i direktoratet for fængselsvæsenets skrivelse nævnte fag - anordninger, reglementer, inspektionsordrer og "Almindelig instruks for fængselsstjeneste" - undervises der navnlig i følgende fag: Etats- og anstaltsorganisation, kriminalret, tjenestemandslære, behandling af disciplinærsager, arbejdsdrift, forsorgs- og tilsynsvirksomhed, de indsattes undervisning og fritidsbeskæftigelse, hygiejnelære, psykologi, visitation og våbenlære. Også i valget af emner er der variationer fra anstalt til anstalt.

2) Uddannelse på Fængselsvæsenets Centralskole:

Efter reglement af 23. december 1958 for Fængselsvæsenets Centralskole indkaldes aspiranter til fængselsbetjent- og værkemesterstillinger til kursus på centralskolen, normalt efter 6 måneders praktisk tjeneste. Kurserne har en varighed på 12 uger med 36 ugentlige undervisningstimer. Undervisningen omfatter følgende fag:

- 1) Kriminallære og strafferetspleje.
- 2) Fængselslære.
- 3) Instruks med tjenestemandslære.
- 4) Dansk.
- 5) **Samfundslære.**
- 6) Lønnings- og pensionsregler.
- 7) Psykiatri.
- 8) Menneskekundskab.
- 9) Gymnastik og selvforsvar.

Undervisningen kan suppleres med foredrag **o.lign.** og med direktøren for fængselsvæsenets samtykke udvides til at omfatte andre fag.

Kurset afsluttes med mundtlige og skriftlige prøver i en række fag. Forud for prøverne gives der eleverne standpunktskarakterer. Beståelse af prøven er en betingelse for fastansættelse som fængselsbetjent eller værkemester.

I de senere år har kurserne haft en varighed af 13 - 13½ uge.

Undervisningsplanen har været følgende:

- 1) Kriminalret og kriminalretspleje . . . . . 75 timer
- 2) Fængselslære . . . . . 75 timer
- 3) Instruks med tjenestemandslære . . . . . 50 timer
- 4) Samfundslære . . . . . 50 timer

5) Dansk	50 timer
6) Lønnings- og pensionsregler	12 timer
7) og 8) Menneskekundskab og psykiatri	50 timer
9) Gymnastik og selvforsvar	25 timer
10) Etik m.in	12 timer
11) Institutionsbesøg, retsbesøg	<u>36 timer</u>

I alt: 435 timer.

Herudover gives 3 timers ugentlig aftenundervisning i elementær førstehjælp. Institutionsbesøgene omfatter bl.a. besøg i statsfængslet i Vridsløselille og forvaringsanstalten og særfængslet i Herstedvester samt besøg på ungdomspensionen "Brøndbyhus" og en åndssvageanstalt. I løbet af det enkelte kursus tilrettelægges endvidere for hver enkelt aspirant i forbindelse med en orlov et par dages ophold i anstalter af en anden type, end den han gør tjeneste ved.

D. Kort oversigt over udvalgets forslag til en samlet uddannelsesplan for basispersonalet.

Opsynspersonalet:

- 1) Antagelse af aspiranter sker til et begrænset antal større anstalter. På disse frigøres en overordnet funktionær i opsynsstyrken til varetagelse af uddannelsesopgaven. Funktionæren uddannes på et særligt kursus hertil.

Som uddannelsesanstalter anvendes statsfængslerne i Vridsløselille og Nyborg, forvaringsanstalterne og særfængslerne i Herstedvester og Horsens samt Københavns fængsler.

Aspiranterne antages i hold på 8 - 10 mand til den første i ni (eller ti) af årets måneder.

- 2) De første tre måneder efter antagelsen går aspiranten til oplæring og er overtallig i opsynsstyrken. Oplæringen tilrettelægges således:

Den første måned går aspiranten til ren oplæring på forskellige poster på den af de nævnte lukkede anstalter, som han er antaget til, og modtager 2-5 timers daglig teoretisk instruktion på 4-5 af ugens hverdage, ialt 50 timer.

Den anden måned går aspiranten til fortsat oplæring på samme anstalt, men kan i denne periode prøves ved selvstændig tjeneste på mindre krævende poster.

Den tredje måned udstationeres aspiranten til oplæring på en åben anstalt, hvor der gives aspiranten vejledning om den åbne anstalts mål og midler.

- 3) Aspiranten sættes herefter til selvstændig praktisk tjeneste enten ved den lukkede anstalt, hvortil han er antaget, eller til en anden anstalt, hvortil han forflyttes. Denne tjeneste varer 5 - 9 måneder. Under denne og følgende praktik-perioder vejledes han stadigt af en dertil udpeget funktionær.
- 4) Aspiranten indkaldes herefter (efter i alt ca. 8-12 måneders tjeneste) til 1.del af det teoretiske grundkursus på centralskolen. Kurset varer 20 uger og afsluttes med prøve.
- 5) Aspiranten gør herefter påny praktisk tjeneste i mindst 6 måneder.
- 6) Aspiranten indkaldes derefter til **2.del** af det teoretiske kursus på skolen. Kurset varer 10 uger og skal være tilendebragt inden udløbet af det tredje år efter aspirantens antagelse. Kurset afsluttes ikke med prøve.

Af denne plan fremgår, at grunduddannelsen ikke forudsættes tilendebragt inden den faste udnævnelse, der finder sted efter 2 års tilfredsstillende aspiranttjeneste.

Værkpe rsonale 11

Aspiranter til værkmeisterstillinger antages som hidtil til de anstalter, hvor de skal gøre fast tjeneste.

Aspiranterne gennemgår en tilsvarende 3 måneders teoretisk og praktisk uddannelse som fængselsbetjentaspiranterne, dog at de i en del af perioden kan afvikle den praktiske tjeneste i værksteder. De indkaldes med samme intervaller til de to kurser på centralskolen.

I de følgende **afsnit** foretages først en gennemgang af forslaget om den praktiske tjeneste inden 1.del af grundkurset og derefter en gennemgang af forslaget om den teoretiske uddannelse.

E. Udvalgets bemærkninger om forslaget til den indledende aspirantoplæring.

Opsynspersonalet:

- 1) Udvalgets overvejelser om anvendelse af særlige "uddannelsesanstalter":

Det er ønskeligt, at den indledende praktiske uddannelse er så alsidig som mulig, og at uddannelsen af aspiranterne er ensartet. Der bør gives aspiranterne indblik i en anstalts typiske funktioner, og der bør gives aspiranter-

ne uddannelse i udførelse af alle de opgaver, der i almindelighed påhviler **opsynspersonalet**. Uddannelsen bør foregå under stadig vejledning og effektivt tilsyn. Det er endvidere ønskeligt, at aspiranterne får kendskab til flere **anstalts** typer.

Den nuværende uddannelses- (antagelses-) ordning tilgodeser ikke disse behov i tilstrækkelig grad. Ordningen synes navnlig behæftet med følgende svagheder: Nogle aspiranter uddannes på anstalter, der på grund af deres størrelse, struktur, belæg eller andre forhold ikke kan give aspiranterne uddannelse i udførelse af alle almindelige opsynsopgaver. På de åbne anstalter kan der således ikke gives aspiranterne alsidig uddannelse i udførelse af sikkerhedsopgaver. Med nuværende ordning, hvor ansvaret for oplæringen af aspiranterne påhviler en enkelt eller nogle ganske få funktionærer, der i forvejen er fuldt beskæftiget, er det - i hvert fald for nogle anstalters vedkommende - ikke muligt at følge den enkelte aspirant under oplæringen. Den teoretiske instruktion meddeles endvidere som følge af den ujævne aspiranttilgang mange steder for sent, længe efter at aspiranterne har påbegyndt selvstændig tjeneste, hvilket er forkert både af hensyn til den pågældende selv og til anstalten. Endelig varierer instruktionen på en ikke helt begrundet måde fra anstalt til anstalt.

Udvalget har overvejet, om grunduddannelsen burde indledes med et centralt forkursus af kort varighed som erstatning for de lokale instruktionskurser, eller et kursus af længere varighed som en del af den egentlige teoretiske uddannelse. Udvalget har imidlertid ikke ment at kunne gå ind herfor, og har herved lagt vægt på, at eleverne uden et vist kendskab til anstaltsforhold ikke vil få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen. Den teoretiske instruktion bør i den indledende uddannelse gives i nær tilknytning til den praktiske tjeneste, således at der opnås en vekselvirkning mellem teori og praksis.

Udvalget har endvidere overvejet, om der burde indføres en regional antagelses- og uddannelsesordning, således at hele uddannelsen eller en væsentlig del af denne foregik ved "regionen". Udvalget har imidlertid heller ikke ment at kunne gå ind for denne ordning, fordi aspiranttilgangen til "regionerne" vil blive for ujævn, således at det uddannelsesapparat, de valgte anstalter måtte udstyres med, ikke ville blive udnyttet tilstrækkelig effektivt. Det er endvidere udvalgets opfattelse, at den væsentlige del af den teoretiske undervisning bør gives centralt for at opnå det fornødne ensartede præg.

Udvalget finder, at den bedste løsning er at henlægge den indledende aspirantoplæring til bestemte "uddannelsesanstalter", hvortil antagelserne bør ske i hold og til bestemte tidspunkter. Med det nuværende behov for aspiranter kan antagelserne ske i hold på 8 - 10 mand og til den 1ste i ni eller ti af

årets måneder. En yderligere koncentration ville være ønskelig af hensyn til uddannelsesrytmen, men ville formentlig hæmme tilgangen.

Det ville rumme mange fordele, at uddannelsen omfattede tjeneste ved flere **anstaltstyper**. Ordningen kunne tænkes at omfatte tjeneste ved henholdsvis et åbent og et lukket statsfængsel, ved en forvaringsanstalt, et ungdomsfængsel og et arresthus. En så omfattende uddannelsesordning ville imidlertid udstykke aspiranttjenesten i for høj grad og derved hindre, at den enkelte fik et virkeligt indtryk af, hvad der forlanges af fængselsbetjenten på den enkelte anstalt. Udvalget mener, at uddannelsen bør begrænses til tjeneste ved to anstaltstyper, en åben og en lukket anstalt. Det har været den overvejende opfattelse i udvalget, at udgangspunktet bl.a. af praktiske grunde bør være tjeneste ved lukket anstalt, hvorved også oplæringen i sikkerhedstjeneste i særlig grad kan tilgodeses. Uddannelsen bør da suppleres med tjeneste ved åben anstalt. Sidstnævnte tjeneste kan foregå under en kortere udstationering. Såfremt man - eventuelt forsøgsvis - foretrækker at lade tjeneste ved åben anstalt være udgangspunkt for uddannelsen, bør denne på tilsvarende måde suppleres med tjeneste ved lukket anstalt.

Set fra et rent uddannelsesmæssigt synspunkt ville det være en fordel at koncentrere uddannelsen til to anstalter, **f.eks.** statsfængslet i Vridsløselille og statsfængslet i Nyborg. Da disse imidlertid næppe ville kunne magte opgaven alene, mener udvalget, at kredsen må udvides med forvaringsanstalten og særfængslet i Herstedvester, forvaringsanstalten og særfængslet i Horsens og Københavns fængsler. For de åbne anstalters vedkommende kan man pege på statsfængslet på Kragshovede og statens arbejds hus ved Sdr. Omme.

2) Oplæringsperiodens længde:

Ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvor lang varighed oplæringsperioden bør have, er der to synspunkter, der gør sig gældende, dels at aspiranten af hensyn til sig selv og anstalten ikke skal udføre selvstændig tjeneste, før han er nogenlunde sikker i tjenesten, dels at læreprocessen først kommer rigtig i gang, når arbejdet forbindes med ansvar.

Udvalget finder, at oplæringsperioden bør have en varighed af ca. 3 måneder, i hvilket tidsrum aspiranterne er overtallige i opsynsstyrken. Oplærings-tjenesten bør tilrettelægges efter følgende mønster:

Den første måned går aspiranten til ren oplæring på en række forskellige poster under stadigt tilsyn og vejledning af erfarne og kyndige fængselsfunktionærer. I denne måned gives der 2-3 timers daglig instruktion på 4-5 af ugens hverdage, ialt 50 timer.

Den anden måned går aspiranten til fortsat oplæring på "uddannelsesanstalten", men kan eventuelt sættes til selvstændig tjeneste på mindre krævende poster, men stadig under tilsyn.

Den tredje måned udstationeres aspiranten til åben anstalt, hvor der i samtaleform gives ham vejledning om den åbne anstalts mål og midler.

3) Forslag om frigørelse af særlige funktionærer til varetagelse af uddannelsesopgaverne:

Ansvaret for aspirantuddannelsen på "uddannelsesanstalterne" bør påhvile en overordnet funktionær i opsynsstyrken, der i den tid, der er aspiranter under indledende uddannelse, helt bør frigøres til varetagelse af **uddannelsesopgaven**. Funktionæren bør medvirke på instruktionskurset og navnlig tage sig af instruktionen i **sikkerhedsteknik**. Funktionæren bør uddannes på et særligt kursus og til stadighed holde sig i kontakt med Fængselsvæsenets Centralskole.

Oplæringen på "uddannelsesanstalterne" bør foregå efter en fælles af direktoratet for fængselsvæsenet godkendt plan. Det bør formentlig tilstræbes, at aspiranten i den første måned ved gennemgang af en række forskellige poster lærer så meget som muligt af vedkommende anstalt at kende, og at han i den anden måned ved tjeneste på en enkelt eller ganske få poster får et sammenhængende billede af, hvad arbejdet på den enkelte post kræver.

På den åbne anstalt bør aspiranten gå til oplæring på poster, hvor tjenesten klart adskiller sig fra tjenesten i et lukket fængsel.

4) Forslag om udvidelse af instruktionskurserne:

Efter udvalgets opfattelse er den forudsete teoretiske instruktion i uddannelsens indledningsfase på 50 timer det mindste, der kan forsvares. Det må tages i betragtning, at der kan gå mere end ét år, inden aspiranten indkaldes til kursus på Fængselsvæsenets Centralskole, og at aspiranten skal udføre selvstændig tjeneste i dette tidsrum på forsvarlig måde.

Undervisningen på kurserne bør koncentreres om nogle få fag. Der bør gives en kort redegørelse for fængselsvæsenets og den enkelte anstalts opbygning og for indholdet i de øvrige personalegruppers arbejde. Der bør foretages en kort gennemgang af de strafferetlige sanktioner og reglerne om prøveløsladelse (prøveudskrivning) og tilsyn. Der bør foretages en grundig gennemgang af de indsattes rettigheder og pligter i henhold til anordninger og reglementer, behandlingen af disciplinærsager og inspektionsordrer. Der bør ligeledes fore-

tages en grundig gennemgang af "Almindelig instruks for fængselstjeneste" og af faget sikkerhedslære, der bør suppleres med praktiske øvelser, bl.a. i visitation.

Værkpersonale:

Udvalget finder det ønskeligt, at aspiranter til værkmasterstillinger gennemgår samme indledende uddannelse som aspiranter til fængselsbetjentstillinger, herunder at de gør tjeneste ved åben anstalt.

F. Udvalgets bemærkninger om den teoretiske grunduddannelse og forslag til sandring af denne.

Den teoretiske grunduddannelse af opsyns- og værkpersonalet på Fængselsvæsenets Centralskole har siden dennes indførelse i 1942 uforandret haft en varighed af 5 måneder. I den forløbne tid er der sket væsentlige ændringer i disse personalegruppers arbejde. Arbejdsområdet er udvidet, de konkrete arbejdsopgaver er blevet flere og mere komplicerede, og man har fået blik for værdien og nødvendigheden af disse personalegruppers inddragelse i det egentlige behandlingsarbejde. En udvidelse af den teoretiske uddannelse må anses for absolut nødvendig, for at opsyns- og værkpersonalet kan varetage arbejdsopgaverne på tilfredsstillende måde.

- 1) Gennemgang af de enkelte undervisningsfags indhold og betydning og i forbindelse hermed behov for udvidelse af undervisningen.

Ved undervisningens tilrettelæggelse må det have for øje, at basispersonalet i almindelighed møder uden særlige forkundskaber og ikke i flere år har beskæftiget sig med tilegnelse af teoretisk stof. Dette forhold rejser visse pædagogiske problemer, der bør give anledning til at overveje indførelse af undervisning i indlæringsteknik og studieteknik.

Undervisningsfagene kan i øvrigt deles i to grupper, dels en række orienterende og personlighedsudviklende fag og dels en række fag, der direkte sigter mod uddannelse i udførelse af de konkrete opgaver, som tjenesten indeholder. Grænsen mellem de to grupper er efter sagens natur flydende. Til den første gruppe henregnes fagene kriminalret og kriminalretspleje, fængselskundskab, tjenestemandslære, samfundslære, dansk, psykiatri, menneskekundskab og etik. Til den anden gruppe henregnes fagene sikkerhedslære og fængselslære.

1. Kriminalret og kriminalretspleje m.v.

Undervisning i kriminalret indeholder en gennemgang af de almindelige forudsætninger for, at en person kan ifalde straf, sanktionslaaren og de almindeligste **forbrydelsesarter**. I faget kriminalretspleje undervises i almindelige kriminalretsplejeprincipper, kriminalretsplejens organer, en straffesags normale gang samt en række enkeltbestemmelser i retsplejeloven.

Faget har betydning for elevernes fundamentale forståelse af **fængselsvæsenets** opgave og dermed af deres egen samfundsopgave. Faget har konkret betydning for fængselsfunktionærens mulighed for at forstå og komme i kontakt med de indsatte. Kendskab til faget har endvidere betydning for funktionærens mulighed for at vurdere de indsattes udtalelser og dermed de indsatte selv.

Undervisningen, der hidtil har beslaglagt 75 timer, bør udvides til 125 timer. Det er såvel fra elevens som fra læreres side tilkendegivet, at undervisningen er for forceret. Det må tages i betragtning, at stoffet er vanskeligt tilgængeligt. Vægt bør fortsat lægges på positiv tilegnelse af kriminalret og kriminalretspleje, men det bør tilstræbes, at undervisningen får nøje sammenhæng med overvejelser af kriminalpolitisk art. Der bør i forbindelse hermed gives undervisning i kriminologi og orientering om kriminalstatistik.

2. Fængselskundskab.

Der foretages en gennemgang af hovedtræk af fængselsvæsenets historie, en gennemgang af etatsens og et almindeligt fængsels opbygning og virkemåde, herunder en gennemgang af samtlige aktiviteter i et fængsel (**arbejdstrening, undervisning, psykiatrisk og anden lægelig virksomhed, psykologisk og gejstlig virksomhed, forsorgs- og tilsynsarbejde og administration af personalemæssige og bygningsmæssige anliggender m.m.**). Faget har hidtil tillige omfattet en gennemgang af de indsattes rettigheder og pligter i henhold til anordninger og reglementer. Disse emner foreslås overført til faget fængselslære.

Faget har som kriminalret og kriminalretspleje betydning for elevernes grundlæggende forståelse af deres arbejde, og det er tillige af afgørende betydning for samarbejdet mellem de forskellige personalegrupper. Med henblik på at fremme dette samarbejde bør der gives eleverne almen orientering om samarbejdsteknik.

Faget, der - når bortses fra undervisningen i anordninger og reglementer - hidtil har beslaglagt ca. 45 timer, skønnes at burde udvides til 60 timer. Også dette fags tilegnelse må forudsætte, at der er tid til samtaler og drøftelser.

3. Tjenestemandslære.

Undervisningen har hidtil været delt i to afsnit, et vedrørende lønnings- og pensionssystemet og et vedrørende tjenestemandsforsholdets retlige karakter i øvrigt. Disse afsnit bør samles. Grundlaget for undervisningen er den gældende lovgivning om tjenestemandsforsholdet og de i henhold til denne udstedte bestemmelser. Enkelte af disse regler er gengivet i "Almindelig instruks for fængselstjeneste", hvortil der ikke i fremtiden vil svare et selvstændigt fag.

Undervisningen, der hidtil har beslaglagt ca. 30 timer, bør udvides til 40 timer. Undervisningen bør formentlig suppleres med vejledning i tjenestetidsregler og forskellige praktiske spørgsmål, f.eks. udarbejdelse af ansøgninger og udfyldning af skemaer.

4. Samfundslære.

Undervisningen, der senest er givet på grundlag af en lærebog for realklassen, ønskes udvidet til at omfatte en bredere orientering i forfatningsret, forvaltningsret, økonomi, politik, sociologi og person-, familie- og arveret. Særlig vægt bør lægges på orientering om andre sociale institutioner, herunder navnlig børne- og ungdomsforsorgsinstitutioner og arbejdsanvisningskontorer.

Undervisningen, der tilsigter at give eleverne en bred almen orientering, bør udvides fra de nuværende 50 timer til 125 timer. I undervisningen bør indlægges foredrag, f.eks. af forstandere for sociale institutioner. Der bør endvidere være tid til at aflægge besøg på sådanne institutioner,

5. Dansk.

Hovedvægten i undervisningen har hidtil været lagt på skriftlig dansk, specielt dansk retskrivning. Der har kun i beskedent omfang været givet undervisning i dansk litteratur.

Hovedvægten skønnes fortsat at måtte lægges på faget skriftlig dansk, ikke mindst i betragtning af, at kundskabsniveauet synes at være dalende hos aspiranterne på dette område. I undervisningen bør der formentlig i højere grad end hidtil anvendes fristile til fremme af elevernes almindelige udtryksevne.

Udvalget har overvejet, om der burde pålægges elever, hvis stavefærdighed efter afslutningen af skoleopholdet er under et vist niveau, fortsat undervisning. Udvalget mener, at henstillinger til eleverne herom er på deres plads, men at egentlige pålæg vil vække megen modvilje hos eleverne og i det hele være vanskelige at gennemføre i praksis.

Undervisningen i litteratur bør udvides og eventuelt suppleres med undervisning i andet kulturstof. Beskæftigelse med sådanne fag virker igangsættende på eleverne. I undervisningen bør i vidt omfang anvendes elevforedrag, og der bør ske opøvelse i samtale- og diskussionsteknik.

Undervisningen, der hidtil har beslaglagt 50 timer, bør udvides til 120 timer.

6. Menneskekundskab og psykiatri.

Undervisningen i psykiatri omfatter navnlig læren om intelligensmangler, herunder åndssvaghed og læren om psykoser, neuroser og karakterinsufficiens. I undervisningen i menneskekundskab gennemgås med udgangspunkt i læren om det menneskelige legeme de vigtigste sjælelige funktioner. I undervisningen omtales specielt opdragelsesproblemer, seksuelle problemer og gruppepsykologi.

Undervisningen skal tage sigte på at fremme elevernes evne til at iagttage og forstå de indsattes væremåde og reaktioner og tillige elevernes egen holdning og egne reaktioner overfor de indsatte. Den må tillige fremme den tolerante indstilling, som fængselsfunktionæren må være i besiddelse af. Undervisningen betyder endelig, at basispersonalet opnår en vis forståelse af psykiatrisk og psykologisk sprogbrug.

Der skønnes at være behov for en væsentlig udvidelse af dette fag, der bl.a. bør suppleres med undervisning i pædagogik. Timetallet bør udvides fra de nuværende 50 timer til ca. 125 timer.

7. Etik.

Undervisningen, der som hidtil bør varetages af skolens forstander, tilsigter at give eleverne et samlet syn på deres gerning, herunder at give dem en vejledning om, hvor langt det er berettiget at gå i forsøgene på at påvirke de indsatte. Der skønnes at burde afsættes 20 timer til faget.

8. Sikkerhedslære.

Undervisningen i dette fag, der er nyt som selvstændigt fag, bør omfatte uddannelse i navnlig følgende opgaver:

- a) Kontrol med de indsattes tilstedeværelse.
- b) Transporter. Hospitalsvagt. Udgangsledsagelse.
- c) Betjening af tekniske anordninger i sikkerhedstjenesten.
- d) Bevogtning (uden kontakt med de indsatte).
- e) Besøgskontrol.
- f) Visitation.

- g) Anvendelse af **sikringsmidler** (bælte, håndjern o.lign.).
- h) Selvforsvar (kombineret med anden fysisk træning).
- i) Eftersøgning.
- j) Optræden under katastrofesituationer. Civilforsvar.

Ansvarlig for undervisningen i dette fag bør være en overordnet funktionær fra opsynsstyrken, der er uddannet særligt hertil, eventuelt med bistand til undervisning i gymnastik og selvforsvar. Der bør formentlig udarbejdes en særlig lærebog om disse opgaver i lighed med den svenske "Handbok i **bevakningsteknik**", skrevet af **Gösta Ringius**. Eleverne vil have modtaget undervisning i en del af disse opgaver på uddannelsesanstalterne. Udvidelsen på centralskolen er tænkt som en videre udbygning af denne undervisning og tillige som en kontrol med, at alle elever får tilstrækkelige færdigheder på dette vigtige område.

Undervisningen, der hidtil har beslaglagt ca. 45 timer, bør formentlig udvides til 80 timer.

Udvidelsen er bl.a. motiveret med, at undervisningen i selvforsvar, der hidtil har beslaglagt 12 timer, bør udvides til mindst 20 timer, og at gymnastikundervisningen, der nærmest har karakter af opvarmingsøvelser til selvforsvarsundervisningen, må udvides tilsvarende.

Udvalget har overvejet, om der burde indføres egentlig gymnastikundervisning på skolen, men har ikke fundet, at der var tilstrækkelig anledning til at beslaglægge timer til denne undervisning, når den fysiske træning ikke vedligeholdes efter skoleopholdets afslutning. Det anses ikke for muligt at gennemføre tvang til gymnastik for personalet på anstalterne.

9. Fængselslære.

Der bør gives undervisning på følgende områder:

- a) De indsattes rettigheder og pligter i henhold til anordninger og reglementer.
- b) Daglig omgang med indsatte. Samtaler, rådgivning, gruppedynamik.
- c) Observation af indsatte (iagttagelse og formidling af iagttagelse).
- d) Reaktion overfor indsattes forseelser (påtale, indberetning, disciplinærsager).
- e) Grundprincipper for arbejdsledelse (arbejdspsykologi).
- f) Samarbejdsproblemer.
- g) Opgaver vedrørende beklædning, forplejning og rengøring. Almindelig hygiejnelære, sygdomsiagttagelse, førstehjælp.

En del af disse områder har hidtil været behandlet under fagene **fængselskundskab**, instruks og førstehjælp. Undervisningen på de nævnte områder, der har direkte betydning for fængselsfunktionærens optræden overfor de indsatte, skønnes at burde samles under eet. Ansvar for undervisningen bør påhvile en enkelt lærer, der imidlertid formentlig bør indkalde specialister til at undervise på enkelte områder, således f.eks. en læge til undervisning i hygiejnelære, en psykolog til undervisning i iagttagelse af de indsatte og en særlig instruktør til undervisning i førstehjælp.

Undervisningen, der hidtil har beslaglagt skønsmæssigt 70 timer, bør udvides til 125 timer.

Der bør som hidtil afsættes tid - ca. 80 timer - til ekskursioner, foredrag af forskellig art m.v.

Forslaget indebærer, at det samlede timetal udvides til ca. 900 timer. Da det ugentlige undervisningstal antagelig bør nedsættes til 30 timer, vil den samlede undervisningsperiode blive 30 uger.

2) Opretholdelse af eksamen:

Udvalget har drøftet spørgsmålet om afskaffelse af den afsluttende prøve. Flere af lærerne ved centralskolen har gjort gældende, at prøvens tilstedeværelse skaber tilbøjelighed hos eleverne til kun at tilegne sig stoffet med henblik på at bestå denne, og at dennes tilstedeværelse lægger et vist pres på eleverne under hele skoleopholdet, hvilket går ud over skolens mulighed for at bibringe eleverne en personlig holdning og indstilling til arbejdet.

Udvalget mener imidlertid, at prøven bør opretholdes, idet den giver eleverne en god mulighed for at få samling på kundskabsstoffet og giver skolen en bedre mulighed for at bedømme de elever, der er tilbageholdende i det daglige **arbejde**. Udvalget mener endvidere, at det må være muligt at give prøven en sådan form, at tilstedeværelsen heraf ikke lægger det omtalte pres på eleverne under skoleopholdet.

Udvalget mener, at der som hidtil bør afholdes prøve i fagene kriminalret og kriminalretspleje, fængselskundskab, samfundslære, skriftlig dansk og fængselslære. I undervisningen i sikkerhedslære bør indgå praktiske prøver.

Udvalget skal dog henstille, at der gøres forsøg med en omlægning af eksamensformen, således at der i højere grad lægges vægt på modenhed og oversigt over stoffet.

3) Deling af grundkurset i to undervisningsperioder:

En samlet undervisningsperiode på 30 uger må anses for uhensigtsmæssig både ud fra et rent undervisningsteknisk synspunkt og på grund af aspiranternes lange fravær fra hjemmet.

En opdeling af grundkurset i to undervisningsperioder skønnes passende. Det er vanskeligt med sikkerhed at afgøre, hvilken længde de to perioder bør have i forhold til hinanden. Visse fag kræver kontinuitet i undervisningen for at eleverne kan få overblik over stoffet. I andre fag er en pause i undervisningen måske ønskelig. Udvalget skønner, at en deling i en periode på henholdsvis 20 og 10 uger vil være hensigtsmæssig.

Det lange kursus bør placeres først i grunduddannelsen, dels fordi en sådan placering skønnes at være undervisningsteknisk bedst, og dels fordi grunduddannelsen, jfr. nærmere nedenfor, for en del af aspiranternes vedkommende ikke vil være afsluttet inden aspiranttidens udløb. Fængselsvæsenet bør derfor på dette tidspunkt have en fyldig skoleudtalelse med henblik på afgørelse af spørgsmålet om aspiranternes fastansættelse.

Undervisningen på de to kursus bør som følge heraf også tilrettelægges således, at der på det første kursus lægges overvejende vægt på kundskabstil-egnelse og så vidt muligt afholdes eksamen i alle eksamensfag, mens der på det andet kursus i højere grad lægges vægt på diskussioner, foredrag og institutionsbesøg, således at kurset får en lidt friere karakter.

Skitse-mæssigt forslag til en undervisningsplan.

	<u>1. del:</u> (20 uger á 30 timer)	<u>2. del:</u> (10 uger á 30 timer)	Samlet timetal:
Kriminalret og kriminal- retspleje	125	0	125
Fængselskundskab	60	0	60
Tjenestemandslære	40	0	40
Samfundslære	85	40	125
Dansk	80	40	120
Menneskekundskab og psykiatri	60	65	125
Etik	0	20	20
Sikkerhedslære	55	25	80
Fængselslære	65	60	125
Diverse	<u>30</u>	<u>50</u>	<u>80</u>
	600	300	900
	-----	-----	-----

4) Grundkursernes tidsmæssige placering i grunduddannelsen:

Udvalget har som tidligere nævnt overvejet, om grunduddannelsen burde indledes med et teoretisk kursus, men har taget afstand herfra ud fra den betragtning, at eleverne på dette tidspunkt ikke har forudsætninger for at få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen.

Udvalget mener, at indkaldelse til den første del af grundkurset tidligst bør ske, når aspiranterne har gjort praktisk tjeneste i 5 måneder, efter at den egentlige praktiske oplæringsperiode på 3 måneder er tilendebragt. De mange indtryk, som aspiranterne har modtaget i den første forvirrende tid, bør have tid til at fæstne sig. Aspiranterne bør forinden have et praktisk greb om tjenesten, og fængselsvæsenet bør af økonomiske grunde have et ordentligt grundlag for at bedømme aspiranternes egnethed, således at der i videst muligt omfang kan foretages udskillelse af eventuelt uegnede, inden skoleuddannelsen iværksættes. Også af hensyn til helheden i den praktiske uddannelse er det vigtigt, at tidsrummet ikke bliver for kort.

Udvalget mener endvidere, at der bør være et interval på mindst 6 måneder mellem første og anden del af grundkurset, for at stoffet fra den første del af undervisningen kan bundfælde sig, for at aspiranterne påny kan gøre praktiske erfaringer og tillige for at undgå udstykning af den praktiske tjeneste i for små dele.

Da der af hensyn til skolens kapacitet antagelig kun to gange om året vil kunne påbegyndes détnævnte 20 ugers kursus, vil de nævnte intervaller ikke kunne overholdes for alle aspiranternes vedkommende. Intervallet mellem afslutningen af oplæringstjenesten på 3 måneder og påbegyndelsen af første del af grundkurset må påregnes at blive 5-9 måneder, eventuelt lidt længere. Skoleuddannelsen påbegyndes således først efter ialt ca. 8-12 måneders praktisk tjeneste.

Den foreslåede ordning indebærer, at grunduddannelsen for en del af aspiranternes vedkommende ikke kan afsluttes inden udgangen af den 2-årige aspiranttid. Udvalget er imidlertid af den opfattelse, at man af hensyn til den bedst mulige tilrettelæggelse af uddannelsen bør se bort herfra. Udvalget er opmærksom på, at politiets grunduddannelse efter de for denne gældende regler blot skal være afsluttet inden afslutningen af det tredje år efter politibetjentens antagelse. Udvalget mener, at der bør fastsættes en tilsvarende regel om, at grunduddannelsen af fængselsbetjente og værk mestre blot skal være afsluttet inden udgangen af det tredje år efter dissens antagelse. Ved en sådan ord-

ning opnås tillige en ønskelig smidighed, i uddannelsessystemet. Der skabes bl.a. mulighed for, at holdene på de enkelte kurser kan blive af passende størrelse.

Kapitel IV.

Efteruddannelse af basispersonalet (supplerende kursus).

A. Den nuværende efteruddannelse.

Efter reglement af 23. december 1958 for Fængselsvæsenets Centralskole kan der efter nærmere bestemmelse af direktøren for fængselsvæsenet afholdes kursus for det øvrige personale (d.v.s. andet personale end aspiranter til fængselsbetjent- og værkemesterstillinger) ved de under fængselsvæsenet hørende anstalter og arresthuse.

I henhold til denne bestemmelse afholdes såkaldte supplerende kursus beregnet for overvagtministre, vagtmestre, fængselsoverbetjente samt økonomi- og værkpersonale. Deltagerne i kurserne er dog hovedsagelig fængselsoverbetjente og værkemestre med tilsvarende tjenestealder. På grund af centralskolens begrænsede kapacitet har hidtil kun en del af opsyns- og værkpersonalet gennemgået sådanne kurser, og det tidsrum, der er forløbet mellem den enkeltes deltagelse i grundkursus og supplerende kursus, har været meget langt, selv i de seneste år op til over 20 år.

Det er ikke udtrykkeligt fastsat, om deltagelse i de supplerende kursus er frivillig eller tvungen, men deltagelse for den del af opsynspersonalet, der er antaget, inden "Bedømmelsesudvalget vedrørende fængselsbetjentaspiranter" påbegyndte sin virksomhed i 1953, er betragtet som frivillig, medens deltagelse for den del af opsynspersonalet, der er antaget efter dette tidspunkt, har været betragtet som tvungen. Over for værkpersonalets deltagelse i kurserne er anlagt samme retningslinier.

Kurserne har en varighed af ca. 8½ uge. Undervisningsplanen har i de senere år været følgende:

Kriminalret og kriminalretspleje	44 timer
ittngselslære	30 timer
Forfatningslære	28 timer
Erhvervslære	28 timer
Sociallære	28 timer
Menneskekundskab	30 timer
Psykiatrici	16 timer
Dansk, Litteratur	28 timer

Etik m.m. . . . . . 10 timer
Diverse, herunder foredrag og ekskursioner. . . . . 54- timer

I alt: 296 timer.

Der aflægges besøg i retterne og på forskellige institutioner, bl.a. statsfængslet i Vridsløselille og statsfængslet ved Horserød, fængvårdsanstalten i Hålsingborg, ungdomspensionen "Brøndbyhus", en åndssvageanstalt samt undertiden et børnehjem.

Undervisningen har i fagene kriminalret og kriminalretspleje, fængselslære, sociallære, menneskekundskab og psykiatri haft karakter af repetition og ajourføring af den undervisning, der er givet på grundkurserne, men er i øvrigt i flere henseender gået ud over det tidligere gennemgåede stof. Elevernes større modenhed har muliggjort en drøftelse af problemerne på et fælles erfaringsgrundlag, der ikke kan være til stede på aspirantkurser. I faget forfatningslære, der ikke findes på grundkurset, foretages en gennemgang af hovedtrækene i den danske forfatningsret. Der lægges i særdeleshed vægt på en beskrivelse af, hvorledes den udøvende magt fungerer, og der foretages en særlig gennemgang af justitsministeriets organisation og finansielle og budgetmæssige spørgsmål, ligesom tjenestemandsretlige spørgsmål indgår i undervisningsstoffet. I faget erhvervslære, der heller ikke findes på grundkurset, foretages en gennemgang af fangebeskæftigelsens principper og placering i relation til den øvrige fangebehandling. Der foretages endvidere en gennemgang af fængselsvæsenets arbejdsdrifts forhold til erhvervslivet og almindelig erhvervspolitik.

Undervisningen på de supplerende kurser har en friere karakter end undervisningen på grundkurserne og foregår for en stor del i form af gruppediskussioner. Kurserne afsluttes ikke med eksamen.

B. Udvalgets forslag til ændring af efteruddannelsen.

Det er i stigende grad erkendt indenfor alle grene af samfundets uddannelsessystem, at uddannelse bør fortsætte, sålænge den ansatte er beskæftiget i den virksomhed, som uddannelsen skal dygtiggøre til. Dette har bl.a. sin grund i den hastige udvikling i den mængde og art af viden, som uddannelsen skal formidle til eleverne.

Denne nødvendighed er ikke mindst tilstede for de sociale virksomheder,

hvis teoretiske grundlag er adfærdsvidenskaberne. Som en af disse virksomheder har fængselsvæsenet et stærkt behov for fortsat **uddannelse.** *)

Opsyns- og værkpersonalet må for at varetage deres arbejdsopgaver på tilfredsstillende måde ved gennemgang af kurser vedligeholde deres kundskaber og færdigheder. Personalet bør **f.eks.** have kendskab til ændringer i de regler, der har betydning for deres arbejdsområde, og bør have orientering om baggrunden for eventuelle større eller mindre reformer i fangebehandlingen for effektivt at kunne medvirke ved gennemførelsen heraf. Fængselsvæsenet bør tillige ved fortsat undervisning søge at udbygge personalets almene orientering og give det inspiration til fortsættelse hermed på egen hånd. Undervisningen på grundkurserne er og kan ikke være udtømmende. **På** visse områder kan der ikke gives aspiranterne undervisning, idet de på grund af manglende erfaringer og modenhed ikke kan få tilstrækkeligt udbytte heraf. Endelig må det anses for meget værdifuldt, at personalet med mellemrum får lejlighed til at udveksle erfaringer og synspunkter med medarbejdere fra andre personalegrupper og andre anstalter. Navnlig fordi der hersker en vis usikkerhed med hensyn til den fremtidige udvikling af basispersonalets arbejdsområde, er det vanskeligt at vurdere gruppens behov for efteruddannelse - hvilket indhold og hvilken varighed de enkelte efterfølgende kurser bør have, og med hvilke mellemrum de bør afholdes. Når henses til den foreslåede udvidelse af grunduddannelsen, vil de enkelte kurser formentlig kunne afkortes noget i forhold til de nuværende supplerende kurser. Dette forudsætter dog, at kurser afholdes i hele tjenesteperioden.

Udvalget mener, at det første efterfølgende kursus bør afholdes 5-6 år efter **afslutningen** af grunduddannelsen, og at der herefter bør afholdes kursus med 8-9 års mellemrum, dog således, at funktionærerne i almindelighed ikke indkaldes efter det fyldte 60. år. Personalet vil således normalt blive indkaldt til 4 efterfølgende kurser i løbet af tjenestetiden. Deltagelse i kurserne bør være obligatorisk, også for funktionærer, der i tidsrummene mellem kurserne har deltaget i eventuelle specialkurser.

Det første supplerende kursus skønnes at burde være af relativ lang varighed - **ca.** 6 uger. Der bør formentlig navnlig gives undervisning i følgende fag:

*) Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1959, side 174.
F.N.s standard minimumsregler for behandling af fanger.
Europarådets publikation "The Status, Selection And Training of Basic Grade Custodial Prison **Staff**" 1967, side 20.

- 1) Kriminalret og kriminalretspleje.
- 2) Forsorgslære, herunder orientering om sociale **forhold** og **tilsynsvirksomhed**.
- 3) Samfundslære, herunder forvaltningslære og erhvervslære.
- 4) Psykiatri og menneskekundskab, herunder uddannelse i gruppeledervirksomhed.
- 5) Litteratur.

Der bør i alle fag foretages ajourføring og en kort repetition af den undervisning, der er givet på grundkurserne, men i de enkelte fag bør tillige tages nye områder op. Der bør afsættes tid til foredrag og ekskursioner, og i alle fag bør der være tid til samtaler og diskussioner.

Særligt vedrørende undervisningen i menneskekundskab bemærkes, at udvalget mener, at der i forbindelse med denne undervisning bør gives en form for gruppelederuddannelse, således at hele basispersonalet får et vist kendskab til gruppebehandlingsarbejdet. De funktionærer, der ønsker at virke som gruppeledere, bør dog indkaldes til kortvarige supplementskurser på centralskolen.

De senere kurser kan formentlig være af relativ kort varighed, i gennemsnit 14 dage. Der bør også på disse foretages en ajourføring og en vis repetition, og på hvert kursus tillige tages nye emner op. Der bør lægges en samlet plan for undervisningen på de 4 efterfølgende kurser.

Der bør som hidtil ikke afholdes afsluttende prøver på disse kurser.

Grunduddannelsen og det samlede antal supplerende kurser udgør - sammen med lokaluddannelsen på anstalterne - fængselsvæsenets almindelige uddannelse af basispersonalet, der ikke blot tilbydes enhver, men som også har obligatorisk karakter. Udvalget ønsker i denne forbindelse at understrege betydningen af den lokaluddannelse, der foregår på anstalterne ved personalemøder, foredrag, seminarer og gruppediskussioner med forskellige personalegrupper, og skal pege på hensigtsmæssigheden af eventuelt at etablere denne uddannelsesvirksomhed på regionsbasis. I sådanne fællesarrangementer bør personalet ved arresthusene have lejlighed til at deltage.

Udover de nævnte uddannelsesformer bør der være et så varieret tilbud som muligt om uddannelse til særlige opgaver gennem specialkursus.

Kapitel V.

Lederkursus.

I henhold til det gældende reglement for Fængselsvæsenets Centralskole er der mulighed for afholdelse af særlige lederkursus eller forfremmelseskursus for basispersonalet. Egentlige forfremmelseskursus har hidtil ikke været afholdt.

Udvalget har indgående drøftet, hvilken form uddannelsen af basispersonalet til ledende poster bør have. Der er enighed om, at der til varetagelse af de vigtige poster som vagtmestre, overvagtimestre, arrestforvarere og ledende værkemestre kræves en særlig uddannelse, men der har været forskellige opfattelser med hensyn til uddannelsens tilrettelæggelse og betydning for avancementet.

Drøftelserne har især drejet sig om, hvorvidt lederuddannelsen bør gives før eller efter udnævnelsen til den ledende stilling eller udtrykt anderledes, om kurserne bør være forfremmelseskurser eller kurser for personale, hvis udnævnelse er sket på andet grundlag. Til støtte for den førstnævnte løsning er anført, at denne vil tilskynde en større kreds til at dygtiggøre sig og for kursusdeltagerne være en gavnlig spore til at gøre den bedst mulige indsats. Kurserne vil desuden give fængselsvæsenet og deltagerne selv et bedre **grundlag** for at vurdere egnetheden til at beklæde en ledende stilling. Imod denne løsning er anført, at der på forfremmelseskurser er risiko for en udpræget konkurrencementalitet, der giver kurserne en ubehagelig atmosfære til skade for samarbejdet på holdene. Det er for udvalget oplyst, at politiet har forladt anvendelsen af egentlige forfremmelseskursus, og at man her - efter at være gået over til lederkursus for allerede udnævnte - har konstateret en afspænding, der fremmer den saglige tilegnelse af stoffet.

Ved begge løsninger opstår vanskelige problemer med hensyn til udtagelse af det personale, der skal deltage i kurserne. Hvis kurserne alene er for **udnævnte**, vil kandidater, der anser sig for egnede til avancement, kunne føle bitterhed over, at de ikke har fået lejlighed til at kvalificere sig eller blot at dygtiggøre **sig**. Ved forfremmelseskursusordningen vil det være nødvendigt at begrænse adgangen til kurserne med den følge, at nogle på forhånd føler sig udelukkede. For dem, der får adgang til kursus, men som ikke opnår udnævnelse, fordi der er et utilstrækkeligt antal stillinger, vil bitterhed også kunne opstå.

Udvalget heir søgt at finde frem til en løsning, der skønnes egnet til at skabe de færreste muligheder for, at personalet føler sig skuffede i forhold til rimelige forventninger.

Man har fundet det rigtigst at undgå nogen fast sammenknytning af den omhandlede særlige uddannelse og avancement til bestemte lederstillinger. I stedet har man valgt at skitsere en uddannelse, der er egnet til at fremstå som et tilbud til de overbetjente og værk mestre, som ønsker at gennemgå en yderligere uddannelse for at dygtiggøre sig til deres nuværende arbejdsområde og med henblik på at øge deres egnethed til at bestride ledende funktioner.

Til kurserne forudsættes udvalgt personale, der i særlig grad har kvalificeret sig i tjeneste som ledende overbetjente eller afløsere for vagtmestre eller ledende værk mestre. Ved udvælgelsen må funktion i ledende stilling naturligvis tillægges væsentlig betydning.

Udvælgelsen bør foretages af et særligt udvalg med repræsentanter for personaleorganisationerne og direktoratet samt centralskolens forstander.

Udvalget meddeler følgende skitse til en ordning for disse kurser. Kurserne skønnes at burde strække sig over ca. 8 uger, og der bør navnlig gives undervisning på følgende områder:

    Ledelses- og samarbejdsproblemer, herunder kommunikationsproblemer.

    Menneskekundskab med gennemgang af enkelttilfælde.

    Bedømmelse af personale.

Tjenestemandslære.

    Sikkerhedslære.

Tjenestelisteføring.

    Arbejdsdriftsproblemer.

    Møde- og taleteknik.

I undervisningen bør endvidere indlægges besøg på sociale institutioner af forskellig art.

Forskelligheden i opgaverne for opsynspersonale og værk personale vil gøre det hensigtsmæssigt med en kombination af fællesundervisning og af **linie-**undervisning for begge grupper.

Undervisningen bør i videst muligt omfang tilrettelægges således, at den fremmer selvstændighed hos eleverne. Der bør arbejdes i studiekredsform og den almindelige klasseundervisning i vidt omfang bygge på skriftlige og mundtlige indlæg fra eleverne. Kurset bør næppe afsluttes med en prøve, men der bør udfærdiges en udtalelse om hver enkelt elev.

Udvalget ønsker at pege på det hensigtsmæssige i, at personale, der skal indtage ledende poster, har kendskab til arbejdet på mere end een anstalt. Der har været en tendens til, at advancementer på en anstalt udelukkende er tilfaldet personale på den pågældende anstalt, ofte personale, der kun har gjort tjeneste her. Der har været flere årsager hertil. Ved vurdering af ansøgere vil den lokalt kendte få et fortrin, og ved indstillinger har man nødigt ville skuffe forventninger hos dem, der allerede har fungeret i de pågældende stillinger. Dertil kommer, at de senere års vanskelige boligforhold og hensynet til børnenes uddannelsesmuligheder har skabt en utilbøjelighed til at søge advancementer ved andre anstalter end den, hvor man gør tjeneste. Hertil bidrager også, at den økonomiske fremgang ved advancement ofte er ubetydelig.

Det er udvalgets opfattelse, at fluktuationen mellem anstalterne bør søges fremmet, og at man særligt bør udnytte advancementerne hertil. Det er af betydning, at der gennem denne udveksling af personale tilføres arbejdet på den enkelte anstalt ny inspiration, og at der hos den enkelte sker fremme af den personlige udvikling ved konfrontation med nye opgaver. Dette gælder særligt for dem, der skal beklæde de øverste stillinger i de respektive grupper. De samlede chancer for advancement forringes ikke ved disse "krydsadvancementer", der vil kalde særligt interesserede og energiske funktionærer frem.

Udvalget er opmærksom på, at en ordning som den skitserede vil lægge byrde på personalet, men mener, at tjeneste ved mere end een anstalt er et så betydningsfuldt led i uddannelsen, at man ikke bør vige tilbage for at stille krav herom som forudsætning for advancement. Selvom advancement ikke skulle blive aktuelt, skønnes den udvikling, en sådan udveksling kommer til at betyde for den enkelte, fuldt ud at kunne berettigg dens gennemførelse.

Kapitel VI.

Uddannelse af andre personalegrupper.

Hovedopgaven for **fængselsvæsenets** uddannelsesvirksomhed er som tidligere nævnt uddannelsen af basispersonalet - **opsynspersonalet** og værkmestrene. Denne virksomhed er imidlertid ikke udtømt hermed. **Fængselsvæsenets** personalestab er karakteriseret ved en meget alsidig sammensætning. Der beskæftiges foruden de nævnte grupper administrationspersonale, lærere, præster, forsorgsmedarbejdere, psykologer, læger, herunder psykiatere, sygeplejersker, fængselsinspektører og vicefængselsinspektører. Endelig beskæftiges til bistand for de nævnte medarbejdere et kontorphonale.

A. Arbejdsopgaver og nuværende uddannelse.

1) Administrationspersonale:

Administrationspersonalet har en opbygning, der til en vis grad ligner de store etaters. Indgangsstillingen er fængselsassistent. Antagelse til denne forudsætter normalt realeksamen og handels- eller industrikontoruddannelse. Avancementsstillinger er fængselsoverassistent, fuldmægtige i arbejdsdriften, fængselsbogholder og fængselsforvalter (leder af fængslets økonomi- og arbejds-kontor). Gruppens arbejdsområde er institutionsadministration, herunder anstaltens vedligeholdelse og indkøb af varer og effekter, der anvendes i institutionen, ledelse af **arbejdsdriftens** produktive virksomhed og den derunder hørende virksomhed med **produktionstilrettelæggelse**, indkøb, kalkulation og salg, og de regnskabsmæssige funktioner, der svarer hertil. Dernæst lønningsregnskaber og arbejde vedrørende budgetlægning og bevillingskontrol, **Endelig** visse funktioner i forbindelse med straffuldbyrdsels og anstaltens almindelige administration.

Antagelse forudsætter en fuldstændig forudgående uddannelse, i almindelighed i det private erhvervsliv. Der er således ikke nogen intern elevuddannelse som i de store etater. Uddannelsen efter antagelsen foregår i det væsentlige ved praktisk oplæring i anstaltens forskellige kontorer, således at de antagne i løbet af nogle år turnerer mellem disse. Siden 1957 er uddannelsen suppleret med et kursus på Fængselsvæsenets Centralskole af 6 ugers varighed.

Udførelsen af de funktioner, der påhviler denne gruppe, forudsætter foruden uddannelse i handels- og industrikontorarbejde og i bogføring, at de pågæl-

dende er fortrolige med kriminalforsorgens målsætning og behandlingsmetoder. De administrative opgaver må løses med forståelse af deres betydning for den samlede behandlingsmæssige opgave. Der kræves herefter en uddannelse i en del af de discipliner, der indgår i basispersonalets uddannelse, navnlig kriminalret, kriminalretspleje, fængselskundskab og fængselslære. Dertil kommer et behov for uddannelse i offentlig administration, jfr. det anførte om, at de pågældendes uddannelse inden antagelsen er foregået i det private erhvervsliv.

2) De øvrige grupper:

Fængselsvæsenets lærergruppe møder med meget forskellig uddannelse som akademisk uddannelse, seminarieuddannelse, uddannelse ved andre lærerhøjskoler og almindelige højskoler, undertiden kombineret med håndværksmæssig uddannelse.

Den foretrukne uddannelse for forsorgspersonalets vedkommende er socialrådgiveruddannelsen, men en stor del af **forsorgspersonalet** har andre uddannelser som læreruddannelse, diakonuddannelse, handelsuddannelse eller en almindelig **fængselsuddannelse**; for de sidste gruppers vedkommende suppleret med den uddannelse, der ligger i den praktiske beskæftigelse med forsorgsopgaver og kortere kurser uden for etaten.

Præster, psykologer, læger (herunder psykiatere) og sygeplejersker har den fuldstændige uddannelse for hver enkelt **virksomhedsgren**. Fængselsinspektører og vicefængselsinspektører er akademisk uddannede, oftest juridiske kandidater, men enkelte har andre embedseksaminer.

Disse gruppers uddannelse til deres virksomhed i fængselsvæsenet foregår væsentligt gennem deres praktiske beskæftigelse og ved selvstudium. I de senere år har der på Fængselsvæsenets Centralskole været afholdt kurser fortrinsvis for lærere af 4 ugers varighed.

Det gælder for disse grupper som for administrationspersonalet, at deres forudgående uddannelse bør suppleres med en indførelse i de særlige problemer, som netop deres virksomhed i fængselsvæsenet stiller dem overfor. Derudover kan der være behov for supplerende uddannelse med et bredere perspektiv end fængselsvæsenets særlige behov, f.eks. for lærernes vedkommende uddannelse i ordblindeundervisning, i voksenpædagogik, biblioteksadministration og lign.

B. Tilrettelæggelse af en fængselsmæssig uddannelse for personalet uden for basisgruppen.

1) Grunduddannelse:

De vanskeligheder, der møder en uddannelsesvirksomhed for disse grupper, er navnlig følgende:

Det samlede antal er af forholdsvis begrænset størrelse, og visse af grupperne er talmæssigt meget små. Der er en ret stor spændvidde mellem gruppernes uddannelsesniveau. Gruppernes størrelse skaber vanskeligheder med at danne kursushold af den fornødne størrelse, fordi den enkelte anstalt dårligt kan undvære medarbejdere af disse kategorier ret længe.

Det er udvalgets opfattelse, at disse vanskeligheder i et vist omfang kan overvindes ved at lade uddannelsen foregå i flere, men relativt korte uddannelsesperioder, ved i så stort omfang som muligt at lade uddannelsen være fælles for flere grupper, kombineret med en liniedeling efter hver gruppes særlige behov, og endelig ved at lade medlemmer af disse grupper deltage i **basis-**personalets videreuddannelseskurser.

Udvalget afstår fra en mere detaljeret tilrettelæggelse af fremtidige kurser, men fremsætter nedenfor et skitse-mæssigt forslag til en kursusplan, der vil dække de fleste gruppers behov.

Uddannelsestiden sættes til 12 uger fordelt på 3 kurser på hver 4 uger med ca. 1 års mellemrum.

Det første kursusafsnit, der skulle være fælles for alle grupper, tænkes at omfatte:

<u>Fag:</u>	Omtrentligt <u>timetal:</u>
Kriminalret og kriminalretspleje I	32 timer
Fængselskundskab	24 timer
Fængselslære I	24 timer
Menneskekundskab	16 timer
Administrative problemer	16 timer
Foredrag, ekskursioner	8 <u>timer</u>
	120 timer.

Det andet kursusafsnit kunne tænkes at omfatte:

<u>Fag:</u>	<u>Omtrentligt timetal:</u>
Fælles fag:	
Kriminalret og kriminalretspleje II	32 timer
Fængselslære II	<u>24 timer</u>
	56 timer
Liniefag:	
a) for administrationspersonale:	
Forfatnings- og forvaltningsret (incl. lønningsregler) I	24 timer
Regnskab og budget I	32 timer
Foredrag m.v.	<u>8 timer</u>
	I alt: 120 timer
b) andre grupper:	
Menneskekundskab og psykiatri I	48 timer
Foredrag, ekskursioner	<u>16 timer</u>
	I alt: 120 timer
<u>Det afsluttende kursusafsnit kunne tænkes at omfatte:</u>	
Fælles fag:	
Kriminologi (afrundning af en del af de foregående fag) .	24 timer
Forsorgslære	16 timer
Etik	<u>8 timer</u>
	48 timer
Liniefag:	
a) for administrationspersonale:	
Arbejdsdrift	32 timer
Forfatnings- og forvaltningsret II	16 timer
Regnskab og budget II	16 timer
Foredrag m.v.	<u>8 timer</u>
	I alt: 120 timer
b) andre grupper:	
Menneskekundskab og psykiatri II	48 timer
Administrationsproblemer	16 timer
Foredrag, ekskursioner m.v.	<u>18 timer</u>
	I alt: 120 timer

De nævnte kurser skulle samlet udgøre de nævnte gruppers grunduddannelse. De skulle kunne dække behovet for så vidt angår administrationspersonale, arbejdsledere med særlig forudgående uddannelse, lærere og sygeplejersker samt den

del af forsorgspersonalet, der **ikke** er **socialrådgiveruddannet**. Det er derimod tvivlsomt, om uddannelsen egner sig for socialrådgivere, hvis uddannelse dækker en stor del af de af uddannelsesplanen omfattede fag, men det er i høj grad ønskeligt, at disse deltager i den almindelige grunduddannelse.

For de resterende grupper - præster, læger, herunder psykiatere, og det akademisk uddannede lederpersonale - egner grunduddannelsen sig ikke. Disse grupper må henvises til kortere kurser i pædagogiske emner samt til den uddannelse på internordisk basis, der er begyndt i september 1967 ved et kursus i Norge. Udvalget, der er bekendt med, at en udbygning af internordisk uddannelse af ledende fængselsmænd er under overvejelse, kan stærkt anbefale, at disse overvejelser fortsætter, men finder, at det ligger udenfor dets opgave at tage nærmere stilling til problemerne vedrørende en sådan uddannelses tilrettelæggelse.

2) Senere uddannelse:

Det er udvalgets opfattelse, at der også for samtlige i dette afsnit nævnte grupper er behov for en fortløbende uddannelse under hele ansættelsestiden i fængselsvæsenet.

Denne uddannelse bør finde sted under følgende former:

- 1) Opfrisknings- og ajourføringskurser i fængselsmæssige og kriminalistiske emner.
- 2) Videreuddannelse til ledende stillinger.
- 3) Specialkurser, der sigter mod en dygtiggørelse indenfor den enkelte gruppes fagområde med det formål at føre viden og færdigheder å jour.

ad 1) Opfrisknings- og **ajourføringskurser:**

Det er udvalgets opfattelse, at de supplerende kurser for basispersonalet tillige bør være åbne for personale fra andre grupper. Der vil herved skabes en meget frugtbar udveksling af synspunkter mellem alle fængselsvæsenets personalegrupper til fremme af det samarbejde, som fængselsvæsenets sammensatte personaleorganisation i så høj grad gør nødvendig.

ad 2) Videreuddannelse:

Udvalget har overvejet, om der kunne skabes en fælles lederuddannelse for samtlige personalegrupper. En sådan fællesuddannelse ville rumme iøjnefaldende fordele, både fordi den ville virke til fremme af samarbejdet mellem lederne indenfor de forskellige afsnit, og fordi den større personkreds ville muliggøre hyppigere kurser. Det er imidlertid som tidligere nævnt udvalgets opfattelse, at der består et så særligt uddannelsesbehov for vagtmestre, overvagtimestre, arrestforvarere og ledende værk mestre m.v., at disse gruppers lederuddannelse

bør holdes ude fra anden lederuddannelse. For de øvrige gruppers vedkommende vil en lederuddannelse i et vist omfang kunne ske i overensstemmelse med uddannelsesplaner, der gennemføres af organer udenfor fængselsvæsenet. Udvalget skal som eksempel henviser til et kursus for fængselsforvaltere, der afholdtes i forsommeren 1967 af Industrirådets kursusafdeling, og som omfattede **samarbejdsteknik** og ledelsesproblemer. Sådanne kurser kunne tænkes arrangeret som fælles for ledere fra de forskellige afsnit af fængselsvirksomheden og med tilrettelæggelse speoielt efter fængselsvæsenets behov eller i samarbejde med anden offentlig institutionsvirksomhed. Udvalget peger på det meget ønskelige i en sådan kursusvirksomhed, men mener at måtte **afstå** fra yderligere udformning af tanken.

ad 3) Specialkurser:

Der henvises til kapitel VII om disse kurser. **For** dem, der før antagelsen har gennemgået en særlig uddannelse, er det af særlig betydning, at de holder denne uddannelse å Jour.

Kapitel VII.

Specialkurser.

Indenfor fængselsvæsenet er der en række opgaver, hvis løsning kræver en specialviden, der ikke kan erhverves ved den planlagte almindelige fængselsmæssige uddannelse (grunduddannelse og videreuddannelse). En sådan specialviden, dokumenteret gennem en særlig uddannelse, er en forudsætning for antagelse i visse personalegrupper. Der kan imidlertid også blive tale om, at denne specialviden erhverves på kursus efter antagelsen, dels som en uddannelse fra grunden, dels som supplement eller ajourføring af en tidligere uddannelse.

Det er naturligt, at den uddannelse, der fortrinsvis omfatter fag, der er særegne for fængselsvæsenet, eller hvis karakter er bestemt af, at den erhvervede viden skal anvendes i fængselsvæsenet, tilrettelægges og gennemføres af etaten selv.

Specialuddannelse må derimod i almindelighed ske på kurser, der arrangeres af uddannelsesinstitutioner udenfor fængselsvæsenet. I visse tilfælde vil det dog være hensigtsmæssigt, at sådanne kurser gennemføres af fængselsvæsenet selv.

Personalets deltagelse i specialkurser har længe været praktiseret. Som eksempler kan nævnes værkpersonalets deltagelse i faglige kurser, der er afholdt af de teknologiske institutter eller af faglige skoler, undertiden således, at værkemestrene har besøgt almindelige kurser med deltagere fra det private erhverv, undertiden således, at der er afholdt kurser, der alene har haft fængselspersonale som deltagere. Videre kan omtales lærerpersonalets uddannelse i ordblindpædagogik på Danmarks Lærerhøjskole, forsorgspersonalets videreuddannelse på Danmarks sociale Højskole, administrationspersonalets deltagelse i kurser på Danmarks Forvaltningshøjskole og kurser for personale, der skal virke som timelærere, instruktører i arbejdsteknisk undervisning eller fritidsinstruktører. Opregningen er langt fra udtømmende, men giver et indtryk af virksomhedens mangeartethed.

Kursusdeltagelsen er bevilget i erkendelse af, at mange af de aktiviteter, der er påkrævede for, at genindpassningsarbejdet kan nå den ønskelige standard, forudsætter erhvervelse og videreudvikling af specialkundskaber, hvis ikke virksomheden skal få et amatøragtigt præg eller foregå efter forældede metoder.

Udvalget må konstatere, at personalets specialuddannelse ikke har haft det omfang og den systematiske karakter, som må anses som **påkrævet**. Det anbefaler en udbygning af virksomheden på dette område. Det er ikke muligt at give blot nogenlunde udtømmende anvisninger herom, men udvalget ønsker dog at fremkomme med nogle almindelige betragtninger om spørgsmålet.

Udvalget fastholder sit hovedsynspunkt, hvorefter fængselsvæsenets egen uddannelse, eventuelt i forbindelse med en foruddannelse, i princippet skal dække det arbejde, der kræves af de forskellige personalegrupper. Hermed er taget **afstand** fra en opdeling af personalegrupperne i undergrupper med forskellig kompetence, **f.eks.** en opdeling af opsynsgruppen i en "sikkerhedsgruppe" og en **"behandlingsgruppe"**. Enhver fængselsmand skal have den grundlæggende social-pædagogiske viden, der er nødvendig for, at alle de aktiviteter, han deltager i, kan bidrage til det samlede genindpasningsresultat. Men der er selvsagt ikke taget afstand fra, at den enkeltes særlige anlæg og interesser gennem en specialuddannelse gøres frugtbare for den samlede virksomhed.

Sager om personalets deltagelse i specialkurser har hidtil været behandlet i direktoratets kontorer. Kurser, der afholdes for fængselsvæsenets personale alene, er ofte tilrettelagt i samarbejde med fængselsvæsenets konsulent for det pågældende område. Udvalget må foretrække en ordning, hvorefter ledelsen af centralskolen overtager disse sager og afgør dem efter retningslinier, der er fastlagt af direktoratet (og i samarbejde med vedkommende konsulent). Herved kan gennemføres en ønskelig koordination af fængselsvæsenets samlede uddannelsesvirksomhed med den bedst mulige udnyttelse af lokaliteter og lærerkræfter. Forudsætningen for en sådan ordning er, at udvalgets forslag om en udbygning af skolens administration gennemføres. Herefter skulle det kunne pålægges denne at tage initiativ til fremme af personalets specialuddannelse, at konstatere behov og muligheder herfor og at følge uddannelsesformer, der kan have betydning for fængselsvæsenets personale.

Udvalget peger i det følgende på en række områder, hvor specialuddannelse kan finde sted, uden at man herved mener at have givet en udtømmende opregning.

Faglige kurser for værkpersonalet.

Værkpersonalets deltagelse i praktik på private værksteder.

Kurser for fængselspædagoger i voksenundervisning og relevante pædagogiske specialer.

Kurser for administrationspersonale på Danmarks Forvaltningshøjskole.

Supplerende kurser for forsorgspersonale.

Supplerende kurser for andet uddannet personale.

Lederkurser for **anstaltsledere, afdsnitsledere** og disses stedfortrædere.

Uddannelse af faglige instruktører.

Uddannelse af fritidsinstruktører.

Gruppelederuddannelse•

Uddannelse af basispersonale til at assistere andre personalegrupper.

Uddannelse af basispersonale ved disses deltagelse i praktik på statshospitaler, forsorgscentre under åndssvageforsorgen og inden for børne- og ungdomsforsorgen med dertil hørende teoriundervisning. Sådant uddannelse har hidtil alene fundet sted i 2 - 3 måneder på statshospitaler, men bør overvejes udstrakt til de nævnte forsorgsgrene. I forbindelse hermed bør sådanne uddannelsers varighed og indhold nærmere overvejes.

Specialuddannelse vil oftest med fordel kunne ske på kurser, der afholdes af uddannelsesinstitutioner uden for fængselsvæsenet, men der kan fremdeles være grund til at arrangere sådanne kurser udelukkende for deltagere fra fængselsvæsenet i tilfælde, hvor der herved kan opnås en koncentration om de for arbejdet i fængselsvæsenet særligt betydningsfulde emner.

Kapitel VIII.

Uddannelsens organisation.

Personel, lokaliteter og udgifter.

A. Indledning.

Som tidligere anført er de eksisterende rammer om fængselsvæsenets uddannelsesvirksomhed kvantitativt og kvalitativt utilfredsstillende. Den foreslåede udvidelse af undervisningsvirksomheden til ca. det dobbelte vil betyde, at der må ske afgørende ændringer både med hensyn til skolens personel og lokaliteter.

I afsnittene B. og C. vil udvalget skitsere de krav til personel og lokaliteter, der må opfyldes, for at udvalgets forslag kan realiseres. I afsnit D. vil en omkostningsberegning blive forsøgt.

Grundlaget for udvalgets forslag er følgende:

Der gås ud fra, at normaltallet af elever i grunduddannelsen (for basispersonalet) vil blive 80 elever om året fordelt på fire klasser med tilsammen **3.600** undervisningstimer årligt, 1.del af grunduddannelsen vil optage 2 parallelt løbende klasser hvert halvår og **2.del** 2 successivt fortløbende klasser hvert **halvår**. Uddannelsen af 80 elever årligt svarer til ca. **4%** af de personalegrupper, der skal gennemgå grunduddannelsen. Det antal, der skal antages pr. år i de kommende år, vil efter de af strukturudvalget foretagne beregninger, Jfr. bilag 2, svinge noget, men det angivne normaltal skønnes at kunne danne grundlag for en planlægning.

Den supplerende uddannelse vil pr. år omfatte 4 årgange, nemlig 1 årgang, der har ca. 9 års anciennitet, og som skal gennemgå et kursus på ca. 6 uger, og 3 årgange med ca. 17, 25 og 33 års anciennitet, der hver skal gennemgå et kursus på ca. 2 uger. For hver af årgangene påregnes ca. 70 elever undervist eller 3 hold. Det samlede antal undervisningstimer vil herefter blive ca. 1.100 (nemlig 3 hold à 6 uger à 30 timer + 9 hold à 2 uger à 30 timer).

Lederkursus skønnes pr. år at omfatte 1 hold på 16 elever med 8 undervisningsuger eller 240 undervisningstimer - når hensyn tages til liniedelingen 360 timer.

Kursus for øvrige grupper (administrationspersonale, lærere m.fl.) skønnes pr. år at omfatte 1 hold på 16 elever med 4 undervisningsuger eller 120 undervisningstimer, med liniedeling **180** timer.

Andre kursus skønnes pr. år at omfatte 9 hold på 16 elever med gennemsnitligt 3 undervisningsuger eller ca. 800 undervisningstimer.

Det samlede antal undervisningstimer andrager herefter ca. 6.000, hvilket svarer til 5 linier å 40 uger å 30 timer.

B. Personel.

En af de vigtigste ændringer, som det vil være nødvendigt at gennemføre, er normering og besættelse af en heltidsansat leder af fængselsvæsenets uddannelsesvirksomhed.

Dennes virksomhedsområde vil dels bestå i den daglige ledelse af skolen med alle de opgaver, som dette medfører, dels vil det være naturligt at overdrage den pågældende en række opgaver vedrørende den del af fængselspersonalets uddannelse, der helt eller delvis foregår udenfor centralskolen. Den pågældende bør endvidere være indstillet på at medvirke til løsning af forskningsmæssige opgaver, der kan gennemføres indenfor skolens rammer, og være til rådighed til løsning af konsultative opgaver, der stilles af direktoratet. Endelig vil lederen kunne påtage sig opgaver i forbindelse med udlændinges studiebesøg her i landet og danskes studiebesøg i udlandet. Der vil herved kunne ske en aflastning af den centrale styrelse af en række opgaver vedrørende administration af **uddannelsesopgaver** og beslægtede opgaver. Den centrale styrelses kompetence med hensyn til de generelle regler for uddannelsen og de til denne knyttede bevillingsspørgsmål vil efter sagens natur være uberørte af en sådan omlægning.

Ledelsen af centralskolen indeholder en række betydningsfulde opgaver vedrørende rekruttering af lærerpersonale, opstilling af kursusplaner, tilvejebringelse af lærebøger og undervisningsmateriel, ligesom det er en vigtig opgave for lederen at lære eleverne at kende med henblik på en vurdering af deres egnethed for fængselsgerningen. Han bør derfor deltage i undervisningen i de centrale fag.

Stillingen som leder af uddannelsesvirksomheden bør efter udvalgets opfattelse normeres som fængselsinspektør i 27. lønningsklasse. Denne bør besættes ved opslag og må fortrinsvis ventes besat fra fængselsinspektørernes og vicefængselsinspektørernes kreds. I udvalget har det været fremhævet, at det kan være hensigtsmæssigt, at der med mellemrum sker skifte i stillingen.

Ledelsesopgaverne vil i forbindelse med undervisningspligten få en så omfattende karakter, at det vil være nødvendigt, at der til uddannelsesvirksomheden tillige knyttes en souschef, der bør normeres som vicefængselsinspektør i 24. lønningsklasse. Denne skal dels deltage i ledelsesfunktionerne, dels i de

øvrige opgaver, der tænkes pålagt lederen af uddannelsesvirksomheden. Vice-fængselsinspektøren skal ligesom lederen undervise i centrale **fag**.

I forhandlingerne i kommissionen for de sociale uddannelser er peget på, at det er karakteristisk for de fleste sociale uddannelser, at undervisningen overvejende bestrides af timelærere. Som bekendt har undervisningen på Fængselsvæsenets Centralskole udelukkende været meddelt af timelærere. Det er fremhævet, at denne ordning ikke giver mulighed for, at lærerne får et tilstrækkeligt kendskab til eleverne og dermed det fornødne grundlag for at støtte og vejlede dem. Der bør tilstræbes en passende fordeling af timerne mellem faste lærere og timelærere, således at den sidstnævnte gruppe bestrider undervisningen i de fag, der kræver en mere speciel indsigt, medens de øvrige varetages af faste lærere.

Som angivet vil antallet af årlige undervisningstimer skønsmæssigt kunne anslås til **6.000**. Heraf bør mindst halvdelen bestrides af faste lærere. Udvalget vil mene, at der til skolen foruden fængselsinspektøren og vicefængselsinspektøren bør knyttes tre faste lærere. Den ene af disse, der hentes fra **opsynsstyrken**, bør bestride undervisningen i **sikkerhedslære** og gennemgå en særlig uddannelse til denne opgave. Den pågældende kan tillige varetage det daglige tilsyn med eleverne. De to øvrige tænkes at varetage undervisningen, bl.a. i dansk og socialpsykologi.

Timefordelingen kan herefter tænkes at blive:

	<u>Omtrentligt antal undervisningstimer.</u>
Fængselsinspektør	500 timer
Vicefængselsinspektør	500 timer
Pædagogisk eller psykologisk uddannede lærere	2.000 timer
Lærer fra opsynsstyrken	600 timer
Timelærere	<u>2.400 timer</u>
	6.000 timer

C. Lokaliteter.

Centralskolens nuværende lokaler i Vestre Fængsel vil ikke kunne danne rammen om den af udvalget foreslåede udvidede **uddannelsesvirksomhed**. Udvalget har derfor optaget skolens lokaleproblemer til **drøftelse**.

1) Kollegieskole:

Udvalgets behandling af spørgsmålet om tilvejebringelse af passende lokaliteter har bl.a. omfattet overvejslen, om der bør etableres en kollegieskole.

En ordning som den nuværende, hvorefter eleverne bor i lejede værelser (provinsboerne) eller i eget hjem udover hele Storkøbenhavn, føles af mange elever som utilfredsstillende. Provinsboerne har anført, at de føler sig ensomme og hjemløse i storbyen, og de, der bor i deres hjem under skoleopholdet, klager over, at de i de relativt små lejligheder vanskeligt kan få ro til læsningen. Det hævdes, at der ikke føles noget tilhørsforhold til skolen, når lærere og elever spredes efter undervisningen. Der er ingen mulighed for kollegialt samvær, foredrag og drøftelser efter skoletiden.

Det er i talrige drøftelser med de skiftende hold på centralskolen foreholdt eleverne, at den kollektive tilværelse på en kollegieskole kan rumme visse ulemper i form af indskrænkning af mulighederne for at kunne være sig selv, men flertallet af eleverne har heroverfor fastholdt deres ovenfor refererede synspunkter.

Udvalget har haft lejlighed til drøftelse med ledere af skoler med og uden indkvartering af eleverne på skolen. Lederne har foretrukket den form, hvorunder deres skole i denne henseende er drevet, og noget afgørende argument er ikke hentet fra disse drøftelser.

Udvalget må foretrække, at Fængselsvæsenets Centralskole organiseres som kollegieskole. Denne løsning kræver større investeringer end en skole, der er indrettet efter det nu fulgte princip, men driftsmæssigt vil en kollegieskole - også når der tages hensyn til forrentning og afskrivning - ikke blive dyrere end en skole, hvor eleverne bor uden for denne. Der henvises herom til dette kapitels afsluttende afsnit.

2) Lokalebehov:

Den foreslåede undervisningsvirksomhed vil kræve 6 almindelige klasselokaler. Derudover vil der være brug for et faglokale til sikkerhedsundervisningen, et lokale til foredrag, der kan rumme de godt 100 elever, der samtidigt vil frekventere skolen, et bibliotek, opholdslokaler for eleverne, et lokale til undervisning i gymnastik og selvforsvar, køkkenlokaliteter og en spisestue.

Et kollegium vil kræve ca. 100 enkeltrum med tilhørende fælleslokaler og thekøkkener.

3) Skolens placering:

Det er udvalgets opfattelse, at arbejdet med tilvejebringelse af lokaler for skolen i nyopførte eller dertil indrettede bygninger må overdrages en snævrere arbejdsgruppe. Spørgsmålet har dog været drøftet i udvalget, og det er fundet rigtigt at fremdrage nogle af de spørgsmål, der har været overvejet.

For de øvrige sociale uddannelser har meningerne med hensyn til den geografiske placering af uddannelsesstederne været delte. Åndssvageforsorgen har foretrukket at samle al uddannelsesvirksomhed i én central skole i København, medens børne- og ungdomsforsorgens seminarier og børneseminarierne er spredt over hele landet. Denne spredning har været begrundet ved de dermed forbundne forbedrede **rekrutteringsmuligheder**. I kommissionen for de sociale uddannelser har fordelene ved placeringen af de sociale uddannelsessteder ved de store uddannelsescentre (universitetsbyerne) været fremhævet.

For fængselsvæsenet, der kun vil få én uddannelsesinstitution, opstår spørgsmålet, om denne som hidtil skal placeres i København eller dennes omegn, eller om der ved placeringen skal tages hensyn til, at de fleste anstalter er placeret vest for Storebælt, og at også over halvdelen af personalet er tjenstgørende her.

For en placering i København eller omegn taler, at der her vil være gode muligheder for at tiltrække kvalificerede lærerkræfter, herunder som hidtil medarbejdere fra direktoratet for fængselsvæsenet og de store anstalter i og omkring København. En placering i selve København synes at forudsætte, at man kan disponere over lejede lokaler. Man har i sagens anledning haft orienterende samtaler med ejeren af den ejendom på Islands Brygge, hvor Åndssvageforsorgens Personalehøjskole har til huse. Her kan lejes til formålet indrettede lokaler (uden muligheder for kollegiebeboelse) til en pris af **130** - 150 kr. pr. m, det vil sige for ialt ca. **180.000** kr. **årligt**.

Skolens placering i de nævnte lejede lokaler betyder som nævnt, at tanken om kollegiebeboelse må opgives. Med henblik på fastholdelse af kollegietanken har udvalget overvejet en placering af skolen på de fængselsvæsenet tilhørende arealer omkring forvaringsanstalten og særfængslet i **Herstedvester**. Der er rigeligt plads på disse arealer, men der foreligger problemer af byplanmæssig karakter vedrørende muligheden for at benytte arealerne til dette formål. Det har ikke vist sig muligt at afklare disse problemer inden afslutningen af udvalgets overvejelser.

Overvejelserne vedrørende placeringen i provinsen har koncentreret sig om placering i Midtjylland og på Fyn.

Ved en placering i **Midtjylland** er tænkt på indretning af skolen i Horsens, eventuelt på fængselsvæsenets tilhørende arealer øst for forvaringsanstalten. Udvalget har ikke ment at kunne gå ind for denne løsning, fordi placeringen giver lange rejsetider for den store del af personalet, der gør tjeneste på de sjællandske anstalter.

Udvalget har endvidere beskæftiget sig med muligheden for at placere centralskolen på Fyn, og der er her i særlig grad tænkt på Nyborg. Skolen ville herved få en central beliggenhed. Bortset fra statsfængslet på Kragsskovhede ville alle anstalter kunne nås efter højst 3 timers automobilkørsel og stort set med en tilsvarende rejsetid med offentlige befordringsmidler. Den lille bys miljø vil formentlig virke attraktivt for de fleste elever. Der kunne regnes med lærerkræfter fra personalet ved de fynske anstalter, ved de øvrige sociale institutioner i Nyborg og fra universitetet og de øvrige læreanstalter i Odense.

D. Udgifterne.

Udvalget har ment at måtte forsøge et skøn over de udgifter, der vil være forbundet med realisation af det fremsatte forslag. Skønnet må efter sagens natur være behæftet med megen usikkerhed, og de i det følgende anførte tal må kun tages som udtryk for angivelse af den anslåede størrelsesorden for udgifterne ved de respektive forslags gennemførelse.

Udgifterne til administration, kontorhold, undervisningsvederlag og undervisningsmateriel udgør for tiden ca. 240.000 kr. årligt, hvoraf den allervæsentligste del er vederlag til timelærere (200.000 kr.).

Forslagets gennemførelse skønnes at indebære følgende poster indenfor denne udgiftsgruppe:

- a) Lønninger til fast personale (fængselsinspektør i 27. lønningsklasse, vicefængselsinspektør i 24. lønningsklasse, overvagtimester eller vagtmester i 15. lønningsklasse, fængselslærere i 17/21. lønningsklasse eller 19/24. lønningsklasse (eventuelt ~~overenskomst-~~ lønnede))..... ca. 250.000 kr.
Timelærere i 2.400 timer..... ca. 150.000 kr.
Kontorpersonale, kontorhold og undervisningsmateriel. ca. 80.000 kr.
ca. 480.000 kr.

Dette betyder altså en fordobling af udgifterne svarende til udvidelsen af uddannelsesvirksomheden.

- b) Opholdsudgifter for eleverne andrager for tiden ca. 300.000 kr. (dagpenge og dækning af rejseudgifter).

Størrelsen af disse udgifter er afhængig af, hvor mange af eleverne der må tage ophold uden for hjemmet under skoletiden. For tiden antages flertallet af aspiranterne til anstalterne i og omkring København, hvorfor den nævnte udgift vil kunne forventes at stige ved en mere normal fordeling af antagelserne.

Under i øvrigt uændrede forhold må udgifterne under denne gruppe forventes at stige til ca. **600.000** kr. årligt. Da det opstillede undervisningsprogram imidlertid indeholder langt flere kortvarige kurser end nu, hvilket betyder, at der i mindre omfang bliver tale om nedsatte dagpenge, må udgiften på dette grundlag ventes at stige til ca. 750.000 kr.

For så vidt skolen flyttes fra København og omegn til et sted, hvor kun eleverne fra en enkelt anstalt vil være undtaget fra udbetaling af dagpenge og refusion af rejseudgifter, kan udgifterne under denne gruppe ventes at stige til **ca. 1 mill.** kr. årligt.

c) Udgifterne ved en kollegieanbringelse sammenholdt med de under b) nævnte udgifter:

For så vidt al **kollegieplads, d.e.** 100 enkeltværelser, opholdsstuer, the-køkkener m.v., skal tilvejebringes ved nybyggeri, må den hertil svarende investeringsudgift incl. udgifter til inventar beregnes til ca. 3 mill. kr. (på grundlag af oplysninger fra undervisningsministeriet). De årlige driftsudgifter kan herefter anslås til:

10% af investeringen	ca. 300.000 kr.
Vedligeholdelse, rengøring	ca. 50.000 kr.
Kostudgifter	ca. 250.000 kr.
Lommepenge 5 kr. pr. dag	ca. 150.000 kr.
Rejseudgifter	<u>ca. 75.000 kr.</u>
I alt:	ca. 825.000 kr.

Den årlige udgift ved kollegieordningen vil således ikke væsentligt afvige fra udgifterne ved en fortsættelse af den nuværende ordning. For så vidt der, som det er tilfældet ved den foreslåede placering i Nyborg, bliver tale om væsentligt lavere investering, vil kollegieordningen blive noget billigere.

d) Udgifterne til selve skolelokaliteterne:

Skolens budget belastes for tiden ikke med lokaleudgifter.

For så vidt der opføres en ny bygning til skolen (excl. kollegierum), vil investeringsudgiften incl. udgifter til inventar kunne beregnes til ca. 1,5 mill, kr. svarende til en årlig lokaleudgift på 170.000 kr. incl. udgifter til renhol-

delse og vedligeholdelse. Dette ligger lidt under udgifterne ved det ovenfor under C. omtalte lejemål (180.000kr.).

e) Udgiftsstigningen:

Det vil af det foregående fremgå, at det ikke er muligt blot med nogen nøjagtighed at fastslå udgiftsstigningen i forbindelse med realisationen af udvalgets forslag indenfor de forskellige rammer, der er nævnt.

Med fornødent forbehold anføres dog følgende overslag (salderingen afrundet til beløb, delelige med 25.000 kr.,).

1) Opførelse af nybygninger til skole og kollegium.

Investering: 4,5 mill. kr.

Driftsudgifter:

Undervisning, administration, kontorhold m.v.	ca. 480.000 kr.
Lokaleudgifter	ca. 170.000 kr.
Kollegieudgifter	<u>ca. 825.000 kr.</u>
	I alt: ca. 1.475.000 kr.
Udgiftsstigning	ca. 950.000 kr.

2) Leje af lokaler på Islands Brygge.

Ingen investering.

Undervisning m.v.	ca. 480.000 kr.
Lokaleleje	ca. 180.000 kr.
Dagpenge, rejseudgifter	<u>ca. 750.000 kr.</u>
	ca. 1.400.000 kr.
Udgiftsstigning	ca. 875.000 kr.

3) Opførelse af skolebygning alene.

	<u>København</u>	<u>Provins</u>
Investeringsudgift ca. 1,5 mill. kr.		
Undervisning m.v.	ca. 480.000 kr.	ca. 480.000 kr.
Lokaleudgifter	ca. 170.000 kr.	ca. 170.000 kr.
Dagpenge, rejseudgifter	<u>ca. 750.000 kr.</u>	<u>ca. 1.000.000 kr.</u>
	ca. 1.400.000 kr.	ca. 1.650.000 kr.
Udgiftsstigning	ca. 875.000 kr.	ca. 1.125.000 kr.

Kapitel DC.

Bemærkninger om forslaget gennemførelse.

Udvalget har ved fremsættelse af sit forslag lagt vægt på, at det på den ene side indeholdt en betydelig og tiltrængt forbedring af den nuværende uddannelse, men at det på den anden side ikke stillede sådanne krav til økonomiske og andre ressourcer, at det ikke kunne ventes realiseret i den nærmeste fremtid.

Forbedringen af uddannelsesvirksomheden er efter udvalgets opfattelse så påkrævet, at den ikke bør afvente, at alle de skitserede lokalebehov kan **fyldestgøres**. De nuværende lokaler bør, hvis det er nødvendigt, benyttes sammen med midlertidige lokaliteter, indtil lokalespørgsmålet finder en mere varig løsning. Andelen af de timer, der bestrides af timelærere, kan også en kortere overgang være større end forudsat i forslaget. Det må dog fremhæves, at en væsentlig forudsætning for, at den udvidede uddannelse kan komme i gang, er, at forstan-derstillingen normeres og besættes.

Udvalget har særligt overvejet prioriteringen af de foreslåede uddannelsers **iværksættelse**. Der er enighed om, at den udvidede grunduddannelse bør i gang så hurtigt som overhovedet muligt. Snarest derefter bør lederkurserne påbegyndes. Tilsvarende gælder kurserne for andre grupper end opsyns- og værkpersonalet. Dernæst bør virksomheden med specialkurser udvikles.

Med hensyn til supplerende kurser har udvalget været inde på, at disse straks skulle iværksættes efter forslaget med 6 ugers kursus for den del af personalet, der har gennemgået den hidtidige grunduddannelse, men som ikke har været på supplerende kurser endnu. Forkortelsen i forhold til de nuværende 8 uger ville bevirke, at man hurtigere kunne give den nævnte gruppe på 7-800 medarbejdere supplerende uddannelse. Udvalget er imidlertid kommet til det resultat, at det ikke er forsvarligt at afkorte den supplerende uddannelse for dem, der kun har gennemgået den hidtidige grunduddannelse, og foreslår derfor, at supplerende kursus på 8 uger afholdes, indtil hele den nævnte gruppe har gennemgået dem. Efter udvalgets skøn vil dette kunne gennemføres på 7-8 år, hvorefter de (første) supplerende kurser på 6 uger bliver aktuelle for dem, der har fået den udvidede grunduddannelse.

Derimod kan de af forslaget omfattede senere supplerende kurser af 14 dages varighed iværksættes uden at man behøver afvente de årgange, der får den udvidede grunduddannelse og den første supplerende uddannelse efter forslaget.

Der vil netop for de grupper, der har gennemgået den hidtidige grunduddannelse og den hidtidige supplerende uddannelse, være et stærkt behov for en efteruddannelse, for at de ikke uddannelsesmæssigt skal komme for langt **tilbage**.

Det foranstående indeholder, at de væsentligste dele af udvalgets forslag vil kunne realiseres forholdsvis hurtigt. Det er udvalgets opfattelse, at den verserende debat om kriminalforsorgen og dens former, herunder om frihedsberøvelsens berettigelse og muligheder, i den grad har aktualiseret behovet for en forøget og forbedret uddannelse af kriminalforsorgens personale, at forslagens gennemførelse ikke kan opsættes.

Kapitel X.

Forholdet til andre sociale uddannelser.

Afsluttende bemærkninger.

Kommissionen for de sociale uddannelser blev nedsat i 1965, men har, da denne betænkning afgives, endnu ikke afsluttet sit arbejde. Justitsministeriet (fængselsvæsenet) har været repræsenteret i kommissionen ved udvalgets formand. Socialministeriets anmodning til justitsministeriet om at udpege et medlem og justitsministeriets accept heraf er udtryk for en anerkendelse af, at kriminalforsorgen er et socialt arbejde på linie med andre sociale virksomheder, og af, at den som disse kræver en uddannelse af dens udøvere, der svarer til uddannelsen på de øvrige sociale felter.

Indtrykket af deltagelse i kommissionens arbejde har været, at der er væsentlige lighedspunkter mellem problematikken i tilrettelæggelsen af kriminalforsorgens uddannelse og de øvrige sociale uddannelser. Dette giver sig navnlig udtryk i, at de fag, der undervises i, for en stor dels vedkommende er de samme. Den sociale uddannelseskommission har beskæftiget sig en del med mulighederne for at etablere en fælles social grunduddannelse. Disse overvejelser er foreløbig resulteret i en henvendelse fra kommissionen til undervisningsministeriet om at etablere forsøg med sociale forberedelseskursus af 200 timers varighed. Kriminalforsorgen må være interesseret i etablering af en sådan fællesuddannelse, hvis virkning dels vil give et bedre grundlag for erhvervsvalget, dels vil muliggøre, at en del af den elementære og orienterende undervisning kan udgå af kriminalforsorgens særlige uddannelsesprogram. Det stadium, hvortil overvejelserne til nu er nået, har ikke tilladt, at der ved udformningen af udvalgets forslag har kunnet tages hensyn til de nævnte planer.

Den sociale uddannelseskommission har til overvejelse optaget andre problemer, hvis løsning på forskellig måde vil influere på løsning af kriminalforsorgens **uddannelsesopgaver**.

Kommissionen vil sandsynligvis anbefale, at øvre aldersgrænser for påbegyndelse af sociale uddannelser slettes. For **forsorgsgrene**, der som fængselsvæsenet uddanner allerede antagne, kan konsekvensen være en vis forhøjelse af den øvre aldersgrænse for antagelse.

Kommissionen vil arbejde med forslag om uddannelse af lærerkræfterne ved de sociale uddannelser og tilvejebringelse af fælles lærebøger. Begge bestræbelser vil **få** stor betydning for kriminalforsorgens uddannelsesvirksomhed.

Ovenfor er omtalt de forsøg, som kommissionen har foreslået iværksat med relativt kortvarige sociale forberedelseskursus. Gennemførelse af en mere omfattende social forberedelsesuddannelse, enten i tilknytning til skolegangen eller som selvstændigt senere studium, overvejes også af kommissionen. Gennemføres en sådan uddannelse, vil den kunne få afgørende virkninger for hele det sociale område og ikke mindst for kriminalforsorgen. Foruden det allerede omtalte om skabelse af et bedre grundlag for **erhvervsvalget**, vil den kunne skabe en større mulighed for overgang mellem arbejde i de forskellige forsgsgrene og formentlig også - i forbindelse med en mere dybtgående speciel uddannelse, som der da vil være skabt mulighed for - til en mere alsidig anvendelighed for personalet i den enkelte forsgsgren.

Deltagelse i kommissionens arbejde har imidlertid også fremhævet forskelle mellem problemerne vedrørende kriminalforsorgens uddannelse og de øvrige sociale uddannelser, af hvilke i denne forbindelse især kan fremhæves børne- og ungdomsforsorgens, åndssvageforsorgens, børnehavernes og særforsorgens. Indenfor disse tegner sig et mønster, der med nogle variationer indeholder:

- a) Uddannelserne kan påbegyndes omkring det 18. år.
- b) Uddannelserne er treårige eller ønskes som treårige.
- c) Eleverne er ulønnede under uddannelsen eller lønnes kun med elevløn.
- d) Eleverne er overvejende kvinder.
- e) Den praktiske tjeneste ønskes i første række betragtet som en læretid.

Heroverfor er kriminalforsorgens mønster:

- a) Antagelse og dermed uddannelsen kan ikke ske, før de, der skal uddannes, er i begyndelsen af tyverne.
- b) og c) Antagelse sker til aspirantstillinger, hvor lønnen svarer til den fast ansattes.
- d) De, der uddannes, er næsten alle mænd.
- e) Den praktiske tjeneste udføres bortset fra en kort indledende periode på lige fod med de udlærtes.

Udvalgets forslag går ud på, at den samlede uddannelse udstrækkes over en treårig periode, men selvom de, der uddannes, i hele perioden skal vejledes og deres fremskridt følges, kan den største del af perioden dog ikke i samme omfang som elevernes praktik i de øvrige forsgsgrene betragtes som en egentlig læretid. Udvalgets forslag indeholder en teoretisk undervisning på 900 timer, men selv med den fordobling af timetallet, som forslaget indebærer, kommer dette dog ikke på højde med de øvrige sociale uddannelsers, hvis teoriundervisning omfatter ca. 1;500 timers teori, og som for flere grenes vedkommende ønskes bragt op til indtil det dobbelte heraf.

Udvalget ønsker i denne forbindelse at understrege, at det ikke opfatter sit forslag som havende en endelig karakter. Det ønskes opfattet som et trin i udviklingen mod en uddannelse, der er på linie med de i andre forsorgsgrene gennemførte eller påtænkte. Det har imidlertid som nævnt været udvalget magtpåliggende at fremkomme med et forslag, der havde udsigt til at blive realiseret ret hurtigt, som kunne være rammen om nye pædagogiske metoder, og som dermed kunne danne grundlag for yderligere udvikling kvantitativt og kvalitativt. Der kan måske i arbejdet med udviklingen af de forskellige uddannelser spores en vis ængstelse for at blive stående ved uddannelseslængder, der er forladt af andre forsorgsgrene, med den konsekvens, at lønningsniveauet fremdeles bliver lavt og rekrutteringen besværliggøres. Udvalgets overvejelser har været bestemt af en realistisk vurdering af de aktuelle økonomiske muligheder og mulighederne for at pålægge et i moden alder rekrutteret personale forøgede uddannelsesbyrder. Der er imidlertid ikke tvivl om, at fængselsvæsenets medarbejdere, når de økonomiske muligheder er til stede, vil være interesserede og villige til at gennemgå et yderligere udvidet uddannelsesprogram i takt med de forøgede krav, som arbejdet stiller.

Kapitel XI.

Sammenfatning.

Den nuværende teoretiske uddannelse på Fængselsvæsenets Centralskole har hidtil fortrinsvis drejet sig om grunduddannelse af de store grupper - opsynspersonale og værkpersonale - på kurser af 3 måneders varighed. Hertil kommer - efter 10-12 års forløb - en supplerende uddannelse på ca. 2 måneder.

Udover de nævnte kurser har der været holdt ret få og gennemgående kortvarige kurser for andre grupper som administrationspersonale, lærere, forsorgsmedarbejdere m.fl.

Uddannelsesvirksomhedens kapacitet har været begrænset. Lokalemæssigt har kun 6 lokaler været til rådighed, heraf 3 klasselokaler, 1 opholdslokale og 2 kontorer, alle beliggende i en værkstedsgård i Vestre fængsel. Alle skolens medarbejdere har haft deres virksomhed i skolen på deltidsbasis.

Denne uddannelsesvirksomhed er - med hensyn til kursernes varighed og indhold, antallet af kurser, lokaleforhold og medarbejderstab - fundet klart utilstrækkelig.

Forslaget til en udbygning af den teoretiske uddannelse omfatter en udvidelse af timetallet på de nuværende kurser, navnlig med henblik på øget undervisning i kriminalret m.v., fængselskundskab, samfundslære og menneskekundskab samt etablering af leder- og specialkurser. En gennemførelse af forslaget forudsætter normering af en fast lærerstab og tilvejebringelse af de nødvendige lokaliteter.

I hovedtræk går forslaget ud på følgende:

A. Opsyns- og værkpersonale.

1) **Grunduddannelse:**

Den nuværende teoretiske uddannelse (12 ugers kursus) foreslås afløst af 2 kurser henholdsvis af 20 og 10 ugers varighed - med ca. 6 måneders interval.

2) **Efteruddannelse:**

De nuværende supplerende kurser af ca. $8\frac{1}{2}$ uges varighed foreslås afløst af 4 kurser - med ca. 8-9 års mellemrum. Kursustid 14 dage til 6 uger.

3) Lederkursus:

Egentlige chargekursus har ikke hidtil været afholdt.

Det foreslås, at der for personale, der ønsker at gennemgå en yderligere uddannelse, **bl.a.** med henblik på at øge deres egnethed, herunder særlig til varetagelse af ledende funktioner, etableres lederkurser af ca. 8 ugers varighed.

B. Andre personalegrupper (administrationspersonale, visse arbejdsledere, lærere, sygeplejersker m.fl.).

1) Grunduddannelse:

Der foreslås en - tildels fælles - fængselsmæssig uddannelse, fordelt på 3 kurser på hver 4 uger med ca. 1 års mellemrum.

2) Efteruddannelse:

Der foreslås en fortløbende uddannelse på henholdsvis

- a) Opfrisknings- og åjourføringskurser i fængselsmæssige og kriminalistiske emner.
- b) Videreuddannelse til ledende stillinger.
- c) Specialkurser, der sigter mod en dygtiggørelse indenfor den enkelte gruppes fagområde.

C. Specialkurser.

Specialuddannelse vil oftest med fordel kunne ske på kurser, der afholdes af uddannelsesinstitutioner udenfor fængselsvæsenet, men det foreslås, at der arrangeres sådanne kurser udelukkende for deltagere fra fængselsvæsenet i de tilfælde, hvor der herved kan opnås en koncentration om de for arbejde i fængselsvæsenet særligt betydningsfulde emner.

D. Uddannelsens organisation.

Den samlede undervisningstid efter forslaget er anslået til at ville andrage ca. 6.000 timer årligt, svarende til 5 linier å 40 uger å 50 timer.

1) Personel:

Forslagets gennemførelse forudsætter normering af en heltidsansat leder af **fængselsvæsenets** uddannelsesvirksomhed med bistand af en souschef og 3 faste **lærere** foruden timelærere.

2) Lokaler:

Den foreslåede **undervisningsvirksomhed** vil kræve 6 almindelige klasse-lokaler. Derudover vil der **være** brug for visse andre lokaliteter (bibliotek, kontor m.v.) samt eventuelt et kollegium med ca. 100 enkeltrum med tilhørende fælleslokaler og thekøkkener.

E. Udgifterne.

De nuværende udgifter til administration, kontorhold, undervisningsvederlag, undervisningsmateriel andrager ca. 240.000 kr. årlig.

Hertil kommer opholdsudgifter for eleverne, der for tiden andrager ca. 300.000 kr. årlig.

De årlige merudgifter ved fuldstændig gennemførelse af forslaget er beregnet således:

Ved opførelse af nybygninger til skole og kollegium ..	950.000 kr.
Ved leje af lokaler	875.000 kr.
Ved opførelse af skolebygning alene:	
København	875.000 kr.
Provinsen	1.125.000 kr.

Oversigt

over

levealder ved antagelse (Tabel 1), forudgående skoleuddannelse (Tabel 2) og antal fratrædelser (Tabel 3) vedrørende de fængselsbetjentaspiranter, der er antaget i årene 1961 - 1966.

Tabel 1.

Levealder ved antagelsen.

Alder:	1961	1962	1963	1964	1965	1966	Ialt:
21 år	0	1	7	16	13	13	50
22 år	1	7	10	11	11	31	71
23 år	9	10	12	8	7	22	68
24 år	23	15	8	10	11	16	83
25 år	31	17	13	5	11	20	97
26 år	25	16	10	4	8	18	81
27 år	4	5	2	5	8	10	34
28 år	0	1	0	0	3	0	4
			29 år 1	32 år 1			2
	93	72	63	60	72	130	490

Gennemsnit 24,06 år.

Tabel 2.

Skoleuddannelse.

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	Ialt	%
Folkeskole 7.klasse Fri mellem 2.klasse	58	48	40	33	38	73	290	59,2
Folkeskole 8.klasse Fri mellem 3.klasse	25	11	16	17	22	39	130	26,5
Mellemskole eller realeksamen	9	13	7	10	12	18	69	14,1
Studentereksamen	1	0	0	0	0	0	1	0,2

Højskole eller efterskole	19	18	19	12	14	19	101	20,6

Tabel 3.

Fratrædelse.

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	Ialt	%
Antaget	93	72	63	60	72	130	490	
Fratrådt	34	25	26	22	17	19	143	29,2
Overgået til anden tjeneste	7	3	3	3	0	2	18	3,7

Skønsmæssig beregning over elevantallet på grundkurserne for basispersonalet i tidsrummet 1968 - 1988.

Efter de beregninger, der er foretaget af fængselsvæsenets strukturudvalg over behovet for tilgang til **opsynsstyrken** i perioden 1967 - 1987, kan elevantallet for denne gruppes vedkommende i femårsperioderne 1967 - 1971, 1972 - 1976, 1977 - 1981 og 1982 - 1986 formentlig anslås til henholdsvis ca. 53, 40, 75 og 113. Tallene er gennemsnitstal for perioderne. Ved beregningen er der taget hensyn til behovet for personaleforøgelse som følge af arbejdstidsforkortelse, og der er regnet med en fratrædelsesprocent på 30. Elevantallet er dog kun forhøjet med 20% i forhold til behovet for tilgang, da en undersøgelse viser, at lidt over halvdelen af de fængselsbetjentaspiranter, der fratræder, gør dette inden skolens påbegyndelse.

Der er ikke foretaget en tilsvarende opgørelse over behovet for tilgang til værkmastergruppen, der talmæssigt ikke vejer så tungt» Efter gruppens størrelse kan elevantallet formentlig ansættes til 15 om året.

Det samlede elevantal på grundkurserne i de nævnte femårsperioder anslås herefter til henholdsvis 68, 55, 80 og 128.

Med et elevantal på 20 i hver aspirantklasse, vil der efter den foretagne beregning skulle undervises henholdsvis 4, 3, 4 og 7 hold om året i de to afdelinger af grundkurset i de undervisningsperioder, der svarer til de ovennævnte 5-års perioder. Ved beregningen af skolens størrelse bør der formentlig regnes med et elevantal på 80 om året i de to afdelinger, idet der næppe kan tages hensyn til de meget store aspirantårgange i den sidste 5-års periode.

Kort oversigt over politiets uddannelsesordning.

Efter reglement for Politiskolen (godkendt af justitsministeriet den 24. november 1964) er politiets uddannelsesordning følgende:

I. Grunduddannelse (Kursus for politibetjente på prøve).

Politibetjente skal i prøvetiden gennemgå et **begynderkursus**, der - efter rigspolitichefens nærmere bestemmelse - er opdelt i tre kurser, A, B og C, imellem hvilke politibetjentene forretter tjeneste i uddannelsesøjemed. De tre kurser har sammenlagt en varighed af indtil 11 måneder. Der undervises i følgende fag:

Dansk
Rapportskrivning
Politikundskab
Færdselslære
Næringsret
Gymnastik og selvforsvar
Maskinskrivning
Skydning
Ridstegning
Samaritergerning
Strafferet
Familielov
Fremmedlov
Signalements- og iagttagelseslære
Motorlære
RR og DPE
Elektroteknik
Samfundslære
Engelsk **og/eller** tysk
Udrykningstjeneste
Civilforsvar
Køreteori og -færdighed.

Undervisningen kan udvides til at omfatte enkelte andre fag. (Der undervises således bl.a. i menneskekundskab).

A-kurset påbegyndes umiddelbart efter politibetjentens antagelse og har en varighed af ca» 11 uger.

Efter afslutningen af dette kursus følger 8 ugers praktisk uddannelse ved et tjenestested og derefter ca. 6-8 måneders almindelig praktisk tjeneste.

Politibetjenten indkaldes derefter til B-kurset, der varer ca. 22 uger og afsluttes med en eksamen.

Politibetjenten forretter derefter **påny** praktisk tjeneste en kort periode, indtil han påbegynder en uddannelse i udrykningstjeneste. Denne foregår for personale stationeret i København i udrykningstjenesten og varer ca. 1 år varieret med teori og praksis, og for personale stationeret uden for København på Politiskolen på et kursus af 11 ugers varighed, C-kurset.

Grunduddannelsen skal være afsluttet inden det **3.** år efter politibetjentens ansættelse på prøve. Beståelse af eksamen er en betingelse for fastansættelse.

II. Videreuddannelse.

Kursus for politibetjente.

Enhver politibetjent skal normalt inden udgangen af det 6. tjenesteår indkaldes til et nyt kursus på Politiskolen, det såkaldte D-kursus, der har en varighed af oa, 22 uger.

Der gives her fortsat undervisning i de fleste af de fag, der er undervist i på **begyndelseskurset**, og endvidere undervisning i enkelte nye fag. Kurset afsluttes med eksamen.

Betjente, der er sat til tjeneste i kriminalpolitiet, civilpolitiet og landpolitiet, indkaldes snarest efter ansættelsen ved de nævnte tjenester til kurser på Politiskolen. Kurserne har en varighed af henholdsvis ca. 12, 9 og 10 uger og afsluttes med eksamen.

Efter reglementet for Politiskolen bør det i øvrigt tilstræbes, at enhver polititjenestemand, der ikke er sat til særlig tjeneste, kommer på kursus mindst hver 8. år, dog ikke efter hans fyldte 55. år.

Der afholdes særkursus af kortere varighed for betjente i henholdsvis kriminalpolitiet og ordenspolitiet, der ikke har gennemgået den ovenfor nævnte grunduddannelse.

III. Lederuddannelse.

Lederkursus I.

Politiassistenter og kriminalassistenter af 2. grad skal snarest efter deres udnævnelse i kommandostilling indkaldes til et kursus på Politiskolen. Kurset har en varighed af ca. 11 uger og afholdes som fælleskursus for ordens- og kriminalpolitiet.

Der undervises i følgende fag:

Strafferet og retspleje, civilretlige love
Politiets tjenesteforhold
Erstatningsret
Rapportlære
Vagthavendes arbejde
Polititaktik, anvendelse af tekniske hjælpemidler,
planspiløvelser og praktiske øvelser
Leder- og samarbejdspsykologi
Færdselslære
Civilforsvar
Samfundsforhold, foredrag og studiekredsarbejde
Legemsøvelser.

Undervisningen kan udvides til at omfatte enkelte andre fag. (Der gives således bl.a. undervisning i møde- og taleteknik). Undervisningen foregår delvis som linieundervisning.

Kurset afsluttes med eksamen.

Lederkursus II.

Politiassistenter og kriminalassistenter, der enten er stationsledere, stedfortrædere eller afdelingsledere, indkaldes - efter rigspolitechefens nærmere bestemmelse - til et kursus på Politiskolen. Kurset har en varighed af indtil $4\frac{1}{2}$ uge (i praksis $3\frac{1}{2}$ uge) og er fælles for ordens- og kriminalpolitiet.

Undervisningen omfatter følgende fag:

Arbejdsledelse, planlægning, instruktion, arbejdsfordeling og personalebedømmelse
Møde- og forhandlingsteknik
Polititaktik, planlægning af større politimæssige opgaver og regionsarbejde
Politiets tjenesteforhold
Rapportgennemgang, -kritik og indstilling
Færdselslære
Legemsøvelser.

Kurset afsluttes med eksamen.

IV. Specialkurser.

Efter rigspolitechefens bestemmelse kan der afholdes specialkurser i det omfang forholdene gør det nødvendigt. Der afholdes således f.eks. kurser for polititjenestemænd med henblik på beskikkelse som *førerprøvesagkyndige* og kurser for ingeniører og mekanikere.

Kort omtale af uddannelsesordningerne i Finland, Norge og Sverige.

Finland.

Uddannelsen er tilrettelagt således, at enhver fængselstjenestemand har mulighed for - ved gennemgang af en række successive kurser - at avancere til ledende stillinger inden for anstaltens forskellige virksomhedsgrene, således også (som tjenestemænd med uddannelse fra højere læreanstalter) til stillinger som anstaltsledere.

Uddannelsesordningen er følgende:

Nyantagne fængselsfunktionærer modtager umiddelbart efter ansættelsen en ganske kortvarig grunduddannelse omfattende teoretisk og praktisk undervisning ved den anstalt, hvortil de er antaget. Der gives dem navnlig orientering om fængselsvæsenets og den enkelte anstalts opbygning og virkemåde, de vigtigste bestemmelser om behandlingen af de indsatte og om fængselsfunktionærens tjenstlige pligter.

Den teoretiske uddannelse er opdelt i tre kurser:

1. "Vaktkurser".

På kurserne kan optages alle, der har gjort tjeneste ved en anstalt i mindst 6 måneder. Udvælgelse af elever til kurserne sker på grundlag af vedkommende anstaltsleders udtalelse, og der tages hensyn til elevernes forudgående skoleuddannelse og erhvervsuddannelse. Der er endvidere en art adgangsprøve.

Kurserne har en varighed af 2-3 måneder (250 undervisningstimer). Undervisningsplanen omfatter navnlig følgende fag: poenologi, pædagogik, psykologi, psykiatri, **samfundslære**, sundhedslære, finsk, regning, **sportsinstruktion**, selvforsvar og våbenbrug. Der aflægges studiebesøg ved forskellige institutioner.

Kurserne er henlagt til to særlige uddannelsesanstalter (**centralfængelserne i Åbo og Riikimäki**).

2. "Övervaktkurser".

På kurserne kan optages fængselsfunktionærer, der har gennemgået "vaktkurset", som har været ansat ved fængselsvæsenet i mindst 1 år, og som skønnes egnet til fængselstjeneste. Der er adgangsprøve til kurserne.

Kurserne er beregnet til tjenestemænd, der skal indtage mere overordnede stillinger navnlig inden for **opsynsstyrken** og fængselsforvaltningen.

Kurserne har en varighed af ca« 4 måneder. Der gives eleverne fortsat undervisning i de fag, der er undervist i på "vaktkurset" og endvidere undervisning i bl.a. følgende fag: kriminalret og kriminalretspleje, kriminologi, fængselsøkonomi og tjenestemandslære.

Kurserne er henlagt til centralfängelset i Helsingfors.

2i Kurser, der afsluttes med "fångvårdsexamen".

På kurserne kan optages funktionærer, der har været ansat ved fængselsvæsenet eller et andet område af kriminalforsorgen i mindst 6 måneder. Der kræves i almindelighed mindst mellemskoleeksamen. Der er adgangsprøve til kurserne.

Uddannelsen er beregnet til tjenestemænd, der skal indtage stillinger ved anstalterne, f.eks. som overvagtimestre, fængselsforvaltere, forsorgsmedarbejdere, lærere og vicefængselsinspektører. (Sidstnævnte gruppe kan med en tillægseksamen, der kræver 1-2 års yderligere studier, kvalificere sig til anstaltsledere).

Uddannelsen strækker sig over 1-2 år, hvor der veksles mellem teoretisk og praktisk undervisning. Den teoretiske undervisning varer ca. 11 måneder og omfatter følgende hovedfag: kriminologi, kriminalpolitik, kriminalret og kriminalretspleje, psykologi, offentlig økonomi og anstaltsøkonomi, forfatningsret og fængselsforvaltning. Undervisning i hovedfagene er efter sagens natur tilrettelagt delvis som linieundervisning. Der undervises endvidere i følgende fag: psykiatri, sociologi, socialpolitik, bogføring, gruppearbejde, finsk, bibliotekslære, kontorteknik, arbejdsledelse, anstaltshygienje og selvforsvar.

Eleverne skal aflægge mere eller mindre omfattende prøver i hovedfagene, afhængig af hvilken stilling, der stiles imod.

Undervisningen suppleres med besøg på en del af fængselsvæsenets anstalter og på en række sociale institutioner.

Den praktiske undervisning er tilrettelagt således, at eleverne får lejlighed til at gøre sig fortrolige med anstaltens forskellige virksomhedsgrene.

Det er hensigten at udbygge den teoretiske uddannelse af fængselstjenestemænd således, at "vaktkurset" forlænges fra 2-3 måneder til 4 måneder,

"**Övervaktkurset**" fra 4 måneder til 6 måneder og kurset, der afsluttes med "fångårdsexamen" fra 1-2 år til ca. $2\frac{1}{2}$ år.

Anden uddannelse.

Der findes ikke særlig uddannelse for **værkpersonale**. En del af dette personale skal dog inden 1 år efter deres antagelse i fængselsvæsenet aflægge en særlig prøve i almindelig fængselslære og pædagogik.

Det er på lidt længere sigt hensigten at etablere almindelige opfrisknings- og å Jourføringskurser for samtlige personalegrupper ved anstalterne. Det er endvidere hensigten at etablere specialkurser for en række af de personalegrupper, der i det væsentlige har modtaget uddannelse inden deres antagelse i fængselsvæsenet (f.eks. for særlige grupper af værkpersonalet, kontorpersonalet m.fl.).

Norge.

I. Grunduddannelsen af opsynspersonale.

Efter "Reglement for aspirantutvelgelse og aspirantopplæring i fængselsvesenet" (af 12. december 1958) og "Reglement for Fængselsskolen" (af 8. august 1959) er grunduddannelsen tilrettelagt således:

1. Fængselsbetjentaspiranterne indkaldes umiddelbart efter ansættelsen til et forkursus ved Fængselsskolen i Oslo af indtil 1 uges varighed (i praksis 9 dage). Der gives her aspiranterne orientering om fængselsvæsenets organisation, det kriminalretlige sanktionssystem, de enkelte anstalter, de vigtigste bestemmelser om behandlingen af de indsatte, de forskellige aktiviteter i anstalterne og om fængselsfunktionærens forhold i tjenesten. Der aflægges endvidere besøg på et par anstalter.

2. Aspiranterne sættes derefter til praktisk oplæringstjeneste i ca. 3 måneder ved en lukket anstalt, en særanstalt og en åben eller halvåben anstalt (i praksis dog kun to anstalter, Botsfengsiet og 11a sikringsanstalt). På de anstalter, der modtager aspiranter til oplæring, er udtaget en overordnet funktionær i opsynsstyrken til varetagelse af uddannelsesopgaverne.

3. Efter denne oplæringsperiode gør aspiranterne praktisk tjeneste i ca. 3 måneder som ferievikarer ved en anstalt efter justitsministeriets nærmere bestemmelse.

4. Aspiranter, som skønnes egnede til fængselstjeneste, indkaldes herefter til et aspirantkursus af ca. 6 måneders varighed.

Der undervises navnlig i følgende fag: kriminalret og kriminalretspleje, kriminologi, fængselslære, tjenestemandslære, rapportlære, strafferegistrering, fængselsøkonomi og arbejdsdrift, forsorgslære, psykologi, psykiatri, arbejdsledelse, norsk, samfundslære, morallære, førstehjælp, gymnastik og selvforsvar. Der foretages en række ekskursioner.

Kurset afsluttes med eksamen.

5. Aspiranterne gør derefter praktisk tjeneste i ca. 1 år ved en anstalt efter justitsministeriets bestemmelse, fortrinsvis ved den anstalt, hvor de pågældende har søgt ansættelse, hvorefter der tages stilling til spørgsmålet om fastansættelse som fængselsbetjent.

II. Anden uddannelse.

Der har tidligere været afholdt såkaldte "**avancementskurser**" af ca. 4 ugers varighed. Efter de for udvalget foreliggende oplysninger er det hensigten at erstatte disse kurser med videregående kurser af ca. 6 ugers varighed. Undervisningen skal omfatte navnlig følgende fag: kriminalret, kriminalretspleje, strafferegistrering, fængselslære, **tjenestemandslære**, faangselsøkonomi og arbejdsdrift, arbejdslederpsykologi, tjenesteinstruks og i forbindelse hermed ledelses- og samarbejdsproblemer, rapportlære og skriftlig norsk, anvendelse af **sikringsmidler** og skydeøvelser. Undervisningen skal suppleres med foredrag og ekskursioner. Kurserne afsluttes med eksamen.

Det er endvidere hensigten at etablere almindelige efteruddannelseskurser for alle, der har gennemgået den nævnte grunduddannelse, 4-5 år efter dennes afslutning.

Sverige.

I. Grunduddannelsen af opsynspersonale.

Efter retningslinier, fastlagt i 1966, er uddannelsen i princippet 1-årig og omfatter følgende afsnit:

1. "introduktion".

Nyantagne funktionærer sættes de første 14 dage til oplæringstjeneste (som overtallige) ved den anstalt, hvortil de er antaget. Anstaltens ledende funktionærer giver i dette tidsrum de nyantagne en almindelig orientering om kriminalforsorgen, den enkelte anstalt, de vigtigste bestemmelser om behandlingen af de indsatte og om funktionærens tjenstlige stilling.

Funktionærerne gør herefter praktisk tjeneste i ca. 3 måneder ved den pågældende anstalt,

2. "inomverksutbildning".

Funktionærer, der skønnes egnet til fængselstjeneste, indkaldes herefter til et teoretisk kursus af ca. 5 ugers varighed. Der undervises navnlig i kriminalforsorgens organisation, kriminalret, kriminologi, kriminalpolitik, planlægning af de indsattes behandling, straffuldbyrdelsesregler, sikkerheds-lære og selvforsvar.

Funktionærerne går herefter tilbage til praktisk anstaltstjeneste.

3. "Gemensam utbildning".

Inden 1 år efter ansættelsen skal funktionærer, der skønnes egnet til fastansættelse og til teoretisk uddannelse, indkaldes til et teoretisk kursus af ca. 10 ugers varighed. I dette kursus deltager foruden fængselsfunktionærer personale fra ungdomsforsorgsinstitutioner og alkoholistanstalter. Udtagelse til deltagelse i kurset foretages af et særligt nævn.

Hovedvægten i undervisningen lægges på følgende fag: elementær psykologi og psykiatri, almindelig behandlingslære, samfundslære og forfatningsret. Undervisningsplanen omfatter endvidere følgende fag: studieteknik, sundheds-lære, de indsattes fritidsbeskæftigelse og **sportsinstruktion**. Kurset afsluttes med eksamen.

Efter kurset følger for fængselsfunktionærernes vedkommende en uges ophold på en ungdomsforsorgsinstitution og en alkoholistanstalt.

Efter de for udvalget foreliggende oplysninger er det hensigten at ~~ændre~~ grunduddannelsen på følgende punkter:

Nyrekruttering af personale skal (i modsætning til den hidtidige ordning) ske til samtlige anstalter. Ansøgere skal gennemgå en række prøver til bedømmelse af deres egnethed til faangselstjeneste.

Indkaldelse til det første kursus af 5 ugers varighed skal ske efter en periode på 2 måneder, der skal være en egentlig prøvetid, således at direkte uegnede funktionærer herefter afskediges fra tjenesten. Indkaldelse til det andet kursus skal ske efter i alt 8 måneders tjeneste, og kurset skal udvides til 3 måneder. Der skal af vedkommende anstaltsleder foretages en mere udførlig bedømmelse af den enkelte funktionær med henblik på en mere effektiv udskillelse af uegnede funktionærer inden indkaldelsen til kurset.

Grunduddannelsen gøres obligatorisk, hvilket ikke tidligere har været tilfældet, idet navnlig en del funktionærer ikke har gennemgået det andet teoretiske kursus.

II. Anden uddannelse.

Værkpersonale gennemgår et grundkursus af **ca. 4** ugers varighed. Det er på lidt længere sigt hensigten at tilrettelægge en grunduddannelse for denne personalegruppe på linie med den uddannelse, der gives **opsynspersonalet**.

Der afholdes kurser af 4 ugers varighed for funktionærer, der skal indtage mere ledende stillinger i opsynsstyrken. Det er hensigten at erstatte disse kurser med en række korte specialkurser i enkelte emner som f.eks. sikkerhedslære og arbejdsledelse.

Der afholdes endvidere specialkurser for en række andre personalegrupper (f.eks. psykologer, forsorgspersonale og tilsynsførende).

